

”Natuurlijk Noordwijk”

Concept-Natuurbeleidsplan Noordwijk

Februari 2006

Rozetmos langs de Noraweg

GEMEENTE

NOORDWIJK

Voorwoord

De gemeente Noordwijk verkeert in de bijzondere situatie dat prachtige natuurgebieden binnen de gemeentegrenzen liggen. Ook buiten deze gebieden zijn in de gemeente op veel plaatsen belangrijke natuur- en landschapswaarden aanwezig. De gemeente beschouwt dit alles als een waardevol bezit, dat met zorg behandeld moet worden. Noordwijk is met recht trots op haar positie als groene gemeente, een positie die bescherming verdient en die daarnaast als een van de dragers van ons imago krachtiger dan nu mag worden uitgedragen.

Dit natuurbeleidsplan markeert een omslag in het bestuurlijk denken over natuur. Bij de tussentijdse wijziging die september 2004 in de samenstelling van het college plaatsvond, is natuur dan ook als één van de nieuwe speerpunten opgenomen. Die erkenning en die aandacht voor natuur sluiten aan bij de gevoelens van de meeste Noordwijkers. Binnen onze gemeente leeft een breed gedragen besef van de waarde van natuur en het belang ervan voor de leefomgeving. Natuur is een indicatie voor kwaliteit, zeker in Nederland en al helemaal in de randstad. Noordwijkers weten dat. Bij de enquête die de gemeente vorig jaar hield om te komen tot de Toekomstvisie Noordwijk 2025 gaf 90% van de respondenten aan natuur zeer belangrijk te vinden.

Wat kan de gemeente doen? In de eerste plaats zal zij het belang van natuur en landschap als een zeer relevante factor meewegen bij alle planologische beslissingen. Dit kan leiden tot directe bescherming, eventueel ten koste van andere belangen, of tot verzachtende en compenserende maatregelen. Maar zo gevarieerd als de natuur in Noordwijk zelf is, zo veelzijdig zijn ook de mogelijkheden om deze op een positieve manier te ervaren. Om dat mogelijk te maken, biedt het natuurbeleidsplan een kader waarbinnen op tal van terreinen concrete stappen mogelijk zijn: in de woonomgeving, ten aanzien van natuureducatie en als het gaat om recreatie en toerisme. De gemeente zal zich bovendien positief opstellen ten opzichte van plannen van derden die beogen de natuurwaarden te behouden en te versterken.

Bij het opstellen van het natuurbeleidsplan heeft de gemeente gebruik kunnen maken van de zeer gewaardeerde inbreng en expertise van de heer J. van Dijk, voorzitter van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk. Het College van burgemeester en wethouders wil hem hier zeer voor bedanken.

Het natuurbeleidsplan heeft nu nog de status van een concept. In commissieverband hebben de raadsleden het plan in januari 2006 globaal getoetst, waarbij het ging om de vraag of het plan de inspraak in kan. Inhoudelijk hebben de raadsleden toen nog geen finaal oordeel gegeven. Daarvoor laten zij zich graag voeden door de inspraakreacties. De inspraak start op donderdag 9 februari 2006 en duurt zes weken. Na het verstrijken van deze termijn, komt het plan, eventueel aangepast naar aanleiding van de inspraak, terug in de raadscommissie. Deze discussieert er dan wel inhoudelijk over. Tenslotte stelt de gemeenteraad het natuurbeleidsplan vast en daarmee is het richtinggevend voor de toekomstige ontwikkelingen in Noordwijk.

Ton van Rijnberk
wethouder Natuur

Concept-Natuurbeleidsplan Noordwijk

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	6	5. Ecologische verbindingen	26
1.1 Noordwijk en natuur	6	5.1 Natuurbeleidsplan	26
1.2 Natuurbeleid	6	5.2 Ecologische verbindingen in de regio	26
1.3 Leeswijzer	6	5.3 Verbinding Coepelduynen	27
		- Offem - Leeuwenhorst	
2 T/M 6 INFORMATIEVE HOOFDSTUKKEN		5.4 Verbinding Leeuwenhorst	28
		- Noordduinen	
2. Begrippen	8	5.5 Verbinding Leeuwenhorst	28
2.1 Natuur	8	- Polder Hoogeweg	
2.2 Natuurlijke processen en natuurwaarden	8	5.6 Verbinding Coepelduynen	29
2.3 Natuurgebied	9	- Noordrand Noordwijk	
2.4 Natuur en landschap	9	5.7 Open ecologische verbindingen	29
2.5 Beschermd soort	10		
2.6 Rode Lijst	11	6. Natuur en recreatie	30
2.7 Ecologische verbinding	11	6.1 Recreatie in de groene ruimte	30
2.8 Agrarisch natuurbeheer	12	6.2 Tegengestelde belangen	32
3. Natuurgebieden	13	7. Uitgangspunten voor gemeentelijk natuurbeleid	37
3.1 Betekenis van de Noordwijkse natuur op regionaal en landelijk niveau	13	7.1 Natuur en landschap onder druk	37
3.2 Coepelduynen	13	7.2 Gemeentelijke visie op natuurbeleid	37
3.3 Noordrand Noordwijk	14	7.3 Uitgangspunten	38
3.4 Noordduinen	14		
3.5 de Blink	15	8. Beleidskader	39
3.6 Luchter Zeeduinen	16	8.1 Wet- en regelgeving	39
3.7 Amsterdamse Waterleidingduinen	16	8.2 Beheer van natuurgebieden	41
3.8 Langeveld	17		
3.9 Polder Hoogeweg	18	9. Voorstellen	45
3.10 landgoed Offem	18	9.1 Ruimtelijke ordening en natuur	45
3.11 Leeuwenhorst	19	9.2 Gemeentelijk natuurbeheer in het buitengebied	45
		9.3 Natuurwaarden binnen de bebouwde kom van het dorp	46
4. Overige gebieden met natuurwaarden	20	9.4 Strandzoning	48
4.1 Kustzone	20	9.5 Strandreservaat	49
4.2 Zeeduinen langs de boulevards	20	9.6 Toerisme en natuur	49
4.3 Kapellebos	21	9.7 Natuureducatie	50
4.4 Sancta Maria	21		
4.5 Noordwijkerduin	21	Bijlagen	
4.6 Steilranden binnenduinrand	22	1 Habitatrichtlijn	53
4.7 Calorama	23	2 Vogelrichtlijn	53
4.8 Bosjes bij de Geversbaan	23	3 Flora- en Faunawet	53
4.9 Bijzondere wegbermen	23	4 Rode Lijsten	54
4.10 Duinrellen	24		
4.11 Bollenvelden	24	De foto's in dit Natuurbeleidsplan zijn van de heer J. van Dijk met uitzondering van:	
4.12 Graslanden	25	- foto in hoofdstuk 3.10 van de heer J. Bouwmeester	
4.13 Bebouwing in de dorpen	25	- foto's in hoofdstukken 2.5 en 8.1.5 van de heer A. Meijer	

1. Inleiding

1.1 NOORDWIJK EN NATUUR

In het kader van de *Toekomstvisie Noordwijk 2005* werd in 2004 een enquête gehouden. Gevraagd werd om bij verschillende onderwerpen aan te geven of men dit onderwerp belangrijk vond voor de toekomst van Noordwijk. De uitslag van deze enquête liet zien dat 90% van de Noordwijkers van mening is dat de natuur in Noordwijk behouden en versterkt moet worden. Alleen het onderwerp cultuurhistorie behaalde een vergelijkbaar hoog percentage. In de gemeente Noordwijk kan men op veel plaatsen van de natuur genieten. De een zal hierbij denken aan de uitgestrekte duingebieden binnen de gemeentegrenzen, terwijl de ander bij het horen van het woord natuur ook zal denken aan de open poldergebieden met bollenvelden en graslanden. Natuurbeleving blijft niet beperkt tot een wandeling of fietstocht in het buitengebied. Ook de directe woonomgeving speelt hierbij een belangrijke rol. Zingende merels en sjilpende huismussen kunnen een stille straat opfleuren en een meerkoet met jongen in de dorpsvijver kan rekenen op de aandacht van velen.

De betekenis van de Noordwijkse natuur wordt op provinciaal en landelijk niveau al vele jaren erkend (zie ook paragraaf 3.1). Deze waardering is terug te vinden in allerlei beleidsstukken waarin wordt uitgesproken dat bepaalde ontwikkelingen gestimuleerd en andere afgeremd moeten worden. De bekendste stukken in dit verband zijn het *Natuurbeleidsplan* (1990) van het Rijk waarin de duinen een belangrijke schakel genoemd worden in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de op dit beleidsstuk gebaseerde provinciale nota *Ecologische verbindingzones in Zuid-Holland* (1996). Op regionaal niveau werden in het Pact van Teylingen (1996) afspraken over natuur en landschap gemaakt. Deze werden later uitgewerkt in het landschapsbeleidsplan *De Duin- en Bollenstreek, een landschap van betekenis* (1997). In dit kader zijn verder van belang het *Streekplan Zuid-Holland West* (2003) en de provinciale nota *Natuurgebiedsplan Bollenstreek-Ade-Rijnstreek Noord* (2003).

1.2 NATUURBELEID

Omdat reeds op landelijk, provinciaal en regionaal niveau allerlei zaken ten aanzien van natuur en landschap in Noordwijk zijn vastgelegd, is er tot nu toe geen gemeentelijk nota over natuurbeleid verschenen.

Toch zijn er op gemeentelijk niveau voldoende zaken aanwijsbaar die een gemeentelijk natuurbeleid rechtvaardigen. Noordwijk is, zoals ook uit deze nota blijkt, een gemeente met bijzonder veel natuur die in veel gevallen is aan te treffen in aantrekkelijke landschappen. Ook heeft natuurbeleid raakvlakken met andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, recreatie en toerisme. Hoewel de waarde van natuur moeilijk in geld is uit te drukken heeft natuur wel degelijk ook een economisch aspect.

Zo doet een groene omgeving de waarde van huizen stijgen. Bij het voeren van natuurbeleid kan men uitgaan van de gedachte dat dergelijk beleid zinvol is omdat het een rol kan spelen bij het stimuleren van bepaalde vormen van recreatie en toerisme. Ook bij het gemeentelijk beleid ten aanzien van ruimtelijke ordening en gemeentelijke groenvoorzieningen kan een duidelijk natuurbeleid zijn vruchten afwerpen. Naast deze min of meer economisch getinte argumenten kan men echter ook uitgaan van het belang van de natuur zelf. De natuur heeft een eigen, intrinsieke waarde. In de *Flora- en faunawet* komt dit aspect naar voren in de zogenaamde *zorgplicht* die iedereen ten aanzien van de natuur behoort te hebben. Al deze redenen gaven het gemeentebestuur aanleiding om in het huidige collegebeleidsprogramma op te nemen dat er een actief natuurbeleid zal worden ontwikkeld, in samenwerking met de Noordwijkse verenigingen. Teneinde het natuurbeleid een structurele basis te geven is het onderhavige Natuurbeleidsplan Noordwijk (NBP) opgesteld.

1.3 LEESWIJZER

Voordat in hoofdstuk 7 uitgangspunten voor gemeentelijk natuurbeleid worden geformuleerd, wordt in een serie informatieve hoofdstukken eerst duidelijk gemaakt hoe rijk

de gemeente Noordwijk is wat betreft natuurgebieden en andere gebieden met natuurwaarden. Als inleiding op deze inventarisatie worden in hoofdstuk 2 allerlei begrippen die in deze nota worden genoemd, nader toegelicht. Zo wordt bijvoorbeeld ingegaan op de begrippen natuurgebied, beschermde soort, Rode Lijst en agrarisch natuurbeheer.

In hoofdstuk 3 volgt een overzicht van de Noordwijkse natuurgebieden. Hierbij komen in een strakke opzet bij elk gebied zaken als ligging, karakteristiek, natuurwaarden, status, toegang en beheer ter sprake.

In hoofdstuk 4 wordt deze bespreking voortgezet voor de gebieden die niet als natuurgebied worden aangemerkt maar die wel van betekenis zijn vanwege aanwezige natuurwaarden. Hierbij kan gedacht worden aan gebieden als het Kapellebos en de orchideeënberm van de Northgodreef.

In het *Natuurbeleidsplan* (1990) van het Rijk werd al vastgelegd dat natuurgebieden onderling verbonden moeten worden. Vandaar dat na de inventarisatie van de waardevolle gebieden een hoofdstuk volgt over de ecologische verbindingen in de gemeente Noordwijk. Omdat veel vormen van openlucht-recreatie in het buitengebied plaatsvinden, kunnen de natuurwaarden hierdoor onder druk komen te staan.

In hoofdstuk 6 wordt ingegaan op de problemen die kunnen ontstaan op plaatsen waar recreatie en natuur elkaar ontmoeten. Na deze aanloop volgt in hoofdstuk 7 de formulering van een visie, gevolgd door een aantal uitgangspunten voor gemeentelijk natuurbeleid. Voordat in hoofdstuk 9 een aantal voorstellen volgt, wordt in hoofdstuk 8 eerst een overzicht gegeven van de belangrijkste wet- en regelgeving op dit gebied.

Gemeentelijk natuurbeleid zal zich immers moeten voegen in wat reeds door andere overheden is vastgelegd.

Zo wordt in hoofdstuk 8 ingegaan op de Europese Habitatrichtlijn en op de Flora- en Faunawet. In de Bijlagen worden de in Noordwijk aangetroffen soorten genoemd die van belang zijn bij de toepassing van de bestaande wet- en regelgeving.

Hoofdstuk 8 besluit met een overzicht waarin op beknopte wijze wordt ingegaan op het terreinbeheer van instanties als Staatsbosbeheer en het Zuid-Hollands Landschap.

Het NBP wordt afgesloten met een aantal voorstellen voor ontwikkelingen in het buitengebied, de groenvoorzieningen binnen het bebouwde gebied en het strand. Verder wordt ingegaan op de relatie tussen het toerisme en de natuur en op de natuureducatie.

2. Begrippen

In het NBP duiken regelmatig allerlei begrippen op. De meest voorkomende worden hieronder nader verklaard en toegelicht. Bepaalde begrippen zoals “natuurgebied” en “beschermde soort” komen uitvoerig terug in hoofdstuk 8 waar nader ingegaan wordt op de bestaande wet- en regelgeving.

2.1 NATUUR

Wat onder natuur kan worden verstaan is niet eenvoudig in één zin samen te vatten. Naast andere betekenissen die het woord natuur heeft, geeft het woordenboek van Van Dale voor het begrip natuur zoals dat in deze nota wordt bedoeld, de omschrijving: “wat de mens om zich heen ziet en wat beschouwd wordt als nog niet door de mens gewijzigd.”

Het probleem in deze omschrijving zit in het tweede deel: “nog niet door de mens gewijzigd”. In ons land is namelijk nauwelijks een gebied aan te wijzen dat niet door menselijk ingrijpen is gewijzigd. Ook een befaamd natuurgebied als de Oostvaardersplassen bij Lelystad is door menselijk handelen ontstaan (drooglegging IJsselmeer) en wordt door menselijk handelen gemanipuleerd (regeling waterstand, uitzetten van grote grazers). Om dichterbij huis te blijven: wij beschouwen de duinen als een belangrijk natuurgebied, maar het aanzien van dit landschap is sterk beïnvloed door menselijk handelen zoals waterwinning, bosaanplant, recreatie en het vastleggen van verstuingen.

De ontwikkeling van de samenleving staat in directe relatie tot de verandering van de oorspronkelijke, natuurlijke omgeving.

De bewoners van de lage landen bleken in de loop der eeuwen heel goed in staat de delta van Rijn, Maas en Schelde ingrijpend te wijzigen. Grote zoogdieren werden in de loop der eeuwen uitgeroeid, oerbossen werden gerooid en moerassen werden drooggelegd. Die activiteiten werkten niet alleen verarmend, maar ook verrijkend. De diversiteit in het landschap werd groter waardoor zich hier planten en dieren konden vestigen die hier voor het ontstaan van de nederzettingen niet te vinden waren.

Het begrip natuur moet dus niet al te strak gekoppeld worden aan “niet ingrijpen”. Beter hanteerbaar wordt het begrip natuur als gekeken wordt naar de mate waarin binnen een gebied natuurlijke processen plaatsvinden en natuurwaarden aanwijsbaar zijn.

2.2 NATUURLIJKE PROCESSEN EN NATUURWAARDEN

De oostpunt van het eiland Schiermonnikoog is een van de weinige locaties in Nederland waar natuurlijke processen ongestoord plaatsvinden. Onder invloed van wind, zeestroming en getij worden duinen gevormd en afgebroken. De plantengroei kan zich ontwikkelen van het pionierstadium met helm tot het eindstadium met een gevarieerd duinstruweel. Hier wordt niet ingegrepen als de zee een stuk duin wegslaat of als een duinbosje onder stuivend zand verdwijnt. Vrijwel overal elders in ons land worden natuurlijke processen door de mens beïnvloed, ook in gebieden die als natuurgebieden bekend staan. Juist om bepaalde natuurwaarden te behouden, kan het nodig zijn om ook in natuurgebieden in te grijpen in natuurlijke processen. Ingrijpen is nodig omdat de natuurgebieden in het algemeen te klein en te sterk door de mens zijn beïnvloed om alleen natuurlijke processen hun gang te laten gaan. Er is te weinig ruimte en (grootschalige) dynamiek (verstuingen, kustvorming, afslag e.d.) om een natuurlijke grote diversiteit te laten ontstaan. Een voorbeeld moge dit verduidelijken. Voor het behoud van veenweiden met een goede weidevogelstand is het noodzakelijk dat het gras (liefst laat in het seizoen) wordt gemaaid of dat het land door vee wordt begraaasd. Doet men dit niet dan zal dit grasland onherroepelijk veranderen in een bos met wilgen en elzen. Voor het behoud van de natuurwaarde “weidevogels” is het dus noodzakelijk dat ingegrepen wordt in het natuurlijke proces waarbij een veenweidegebied zich ontwikkelt tot bos. In veel Nederlandse natuurgebieden wordt ingegrepen in een natuurlijk proces met het doel bepaalde natuurwaarden te behouden of te herstellen. In moerasgebieden worden grote grazers ingezet om de bosvorming tegen te gaan, heidevelden worden regelmatig afgeplagd en afgebrand om de vergrassing een halt toe te roepen en in de duinen wordt hier en daar de begroeiing verwijderd om verstuingen te stimuleren.

In het voorgaande werd met “natuurlijk proces” vooral een ontwikkeling bedoeld die leidde van een pionierstadium naar een eindstadium. Het etiket “natuurlijk proces” kan evenwel ook op veel kleinschaliger ontwikkelingen worden geplakt.

Langs de Koningin Wilhelminaboulevard werd in het nabije verleden regelmatig de bovenlaag van de opgestoven zeereep 'afgeschoven'. De duinvorming werd hierdoor als het ware teruggezet in de tijd, iets wat elders alleen na afslag door storm kan plaatsvinden. Van het op deze wijze ontstane pionierstadium profiteren bijzondere planten als de blauwe zeedistel en de zeewinde. Juist het ingrijpen in de duinvorming heeft op deze plaats tot bijzondere natuurwaarden geleid.

Bij natuurlijke processen op kleine schaal kan ook gedacht worden aan ontwikkelingen die mogelijk worden door juist niet in te grijpen. Tot zo'n 20 jaar geleden was het bij Staatsbosbeheer gebruikelijk om elke dode of door een storm afgebroken den zo snel mogelijk te verwijderen. Nu laat men deze stammen met rust, waardoor insecten en paddestoelen zich in deze houtresten kunnen vestigen. Bovendien maken spechten en mezen bij voorkeur gebruik van deze stronken om daarin een nestholte uit te hakken. Hoewel de dennenaanplant in de duinen op zich een zeer onnatuurlijke ingreep is geweest, kan een beheermaatregel leiden tot een natuurlijk proces op kleine schaal waardoor de natuurwaarden aanzienlijk toenemen.

Over de interpretatie van het hiervoor al veelvuldig gebruikte woord "natuurwaarden" moet ook nog iets worden opgemerkt. Voor mensen in een woonwijk hebben het groen in de tuin, maar ook plantsoenen, slootkanten en wegbermen grote waarde. De merel en de houtduif die ze daar zien, vormen voor hen een stukje natuur om de hoek. De natuur dicht bij huis is voor veel mensen dan ook van grote waarde, een waarde die vooral op te vatten is als belevingswaarde. Het begrip natuurwaarde wordt dikwijls min of meer objectief gebruikt. Niet alles wat groen is heeft dezelfde natuurwaarde.

Zo wordt aan het broedgeval van een grutto een grotere waarde toegekend dan aan een broedgeval van een Kievit. De volgende voorbeelden mogen dit verder verduidelijken:

- Polder Hoogeweg heeft vanwege het voorkomen van broedvogels als grutto, tureluur, zomertaling en slobbeend veel grotere natuurwaarden dan bepaalde graslandpolders in het Groene Hart waar deze soorten vrijwel ontbreken. Deze natuurwaarden kunnen zelfs in cijfers worden uitgedrukt met behulp van een tabel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

- Het terrein van de Noordwijkse Golfclub kent ondanks het intensief benutten van een 18-holes baan, grote natuurwaarden vanwege het voorkomen van een groot aantal zeldzame plantensoorten in delen die niet voor de golfsport zijn ingericht.
- Verscheidene bermen in villapark De Zuid hebben belangrijke natuurwaarden vanwege het voorkomen van bijzondere plantensoorten.

2.3 NATUURGEBIED

Een gebied met natuurwaarden is niet altijd een natuurgebied. In dit NBP is dit predikaat voorbehouden aan gebieden die in het *Streekplan Zuid-Holland West* (2003) als natuurgebied zijn aangewezen. Deze status geeft het gebied een zekere planologische bescherming. De gemeentelijke bestemmingsplannen moeten de bescherming in planologische zin concretiseren. In de *Natuurbeschermingswet* wordt een aantal natuurgebieden aangeduid met de benaming "beschermde natuurmonument". Veranderingen in dergelijke gebieden zijn doorgaans moeilijker te realiseren dan in gebieden die alleen de status van natuurgebied hebben.

In Europees verband gelden de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Hoewel de eerste uit 1979 stamt en de tweede uit 1992 worden ze vanwege de overeenkomsten dikwijls samen genomen en betiteld met de *Europese Vogel- en Habitatrichtlijn*. In het kader van deze richtlijn heeft elk land Speciale Beschermingszones (SBZ) ingesteld, die doorgaans met habitatrichtlijngebieden worden aangeduid.

In deze grotere eenheden zijn meestal enkele natuurgebieden en beschermde natuurmonumenten samengenomen.

Natuurgebieden en beschermde natuurmonumenten kunnen dus deel uitmaken van een groter geheel. Zo zijn alle duingebieden ten noorden van Noordwijk opgenomen in het *habitatrichtlijngebied Zuid-Kennermerland*. Meer informatie over de wet- en regelgeving ten aanzien van natuurgebieden is te vinden in hoofdstuk 8.

2.4 NATUUR EN LANDSCHAP

Deze twee begrippen worden dikwijls in één adem genoemd. Ook in het onderhavige NBP is dat herhaaldelijk het geval. In een aantrekkelijk landschap zijn vrijwel altijd belangrijke natuurwaarden aan te wijzen.

Over wat een aantrekkelijk landschap is lopen de meningen niet veel uiteen.

Uitgestrekte duingebieden (bijv. Noordduinen), maar ook bollenvelden langs de duinvoet (bijv. Vinkeveld) mogen rekenen op een hoge landschappelijke waardering. Daarentegen is de landschappelijke waardering laag voor gebieden met veel glastuinbouw (bijv. Kloosterschuur) of gebieden met een bonte afwisseling van volkstuinten, paardenweitjes en tunnelkassen (bijv. Offem-Zuid).

In het *Pact van Teylingen* hebben de deelnemende partijen vastgelegd dat zij zeer hechten aan behoud van de bollenteelt in een aantrekkelijk landschap. Dat typische landschap bestaat in grote lijnen uit de duinstrook met evenwijdig daaraan de strandvlakten en de oude strandwallen, naar het zuiden toe uitlopend in het mondingsgebied van de Oude Rijn. In het Pact zijn niet alleen afspraken gemaakt over het behoud van de bollenteelt, maar ook over het landschap waarin die bollenteelt mogelijk moet blijven. Daarbij wordt het landschap nadrukkelijk gezien als drager van natuurwaarden. De basisprincipes uit het Pact werden later uitgewerkt in het *Landschapsbeleidsplan Duin- en Bollenstreek*.

In dit NBP komen de landschappelijke waarden uiteraard regelmatig aan bod. Zo wordt bijvoorbeeld gewezen op het belang van de steilranden in het Middengebied en het Vinkeveld als waardevolle landschappelijke contrastzones (zie 4.6). Uitgaande van de *Toekomstvisie* zal het aspect landschap verder worden uitgewerkt in de komende *Structuurvisie*.

2.5 BESCHERMDE SOORT

Volgens de *Flora- en Faunawet* (zie ook 8.1.5) zijn in principe alle vogels, amfibieën, reptielen en zoogdieren beschermd. Daarnaast zijn in deze wet lijsten opgenomen van beschermde vissen, insecten en planten. De beschermde status houdt in dat die soorten niet mogen worden verstoord of gedood. Ook hun leefgebieden en nestplaatsen mogen niet worden aangetast. Het ministerie van LNV heeft een aantal soorten van bescherming uitgesloten zoals de wilde eend en de bruine rat. Bovendien kan elk provinciebestuur een verordening opstellen waarin soorten worden genoemd die wel verstoord en bejaagd mogen worden. In Zuid-Holland gaat het hierbij onder andere om grauwe gans en ekster.

Tapuit in de Coepelduynen: een soort van de Rode Lijst

Noordzijdepolder bij Puik en Duin

Behalve de nationale wetgeving bepaalt ook de *Europese Vogel- en Habitatrichtlijn* (zie ook 8.1.6) de bescherming van soorten. In deze richtlijn worden soorten genoemd waarvoor de afzonderlijke staten een bijzondere, Europese verantwoording voor hun voortbestaan dragen. Gebleken is, ook bij uitspraken van de bestuursrechter, dat soorten die in de bijlagen van deze richtlijn worden genoemd op een hoge graad van bescherming mogen rekenen (bijv. duinhagedis). De minister van LNV heeft in september 2005 aangekondigd het beleid ten aanzien van beschermde soorten te zullen wijzigen (zie 8.1.5).

2.6 RODE LIJST

Voor bepaalde groepen van organismen (bijv. vogels, planten, dagvlinders) zijn door het ministerie van LNV zogenaamde Rode Lijsten opgesteld. Op deze lijsten staan soorten die landelijk gezien in hun voortbestaan worden bedreigd.

Voor een rode-lijstsoort geldt dat de overheid (rijk, provincies, gemeenten) terdege rekening dient te houden met het voortbestaan van deze soort en beleid dient te ontwikkelen om deze soort voor Nederland te behouden. Hetzelfde wordt verwacht van terreinbeherende instanties

als Staatsbosbeheer en het Zuid-Hollands Landschap. In de Bijlagen is een overzicht te vinden van de rode-lijstsoorten die in Noordwijk zijn aangetroffen. Lang niet elke rode-lijstsoort is wettelijk beschermd. Wel kan van plaatsing op deze lijst een signaalfunctie uitgaan. Aan de andere kant staat niet elke beschermde soort op de Rode Lijst. Zo is de rugstreeppad beschermd op grond van de Europese Habitatrichtlijn, maar in ons land is deze soort niet bedreigd en om die reden staat deze soort niet op de Nederlandse Rode Lijst.

2.7 ECOLOGISCHE VERBINDING

Ecologie is de tak van wetenschap die de betrekkingen van dieren en planten met hun leefomgeving onderzoekt. Die leefomgeving is gedurende de laatste 50 jaar door allerlei ontwikkelingen aangetast. Het toegenomen gebruik van het landelijk gebied vormt de hoofdoorzaak van deze aantasting. Hierbij kan gedacht worden aan verdroging, verstoring, verontreiniging, intensivering van de agrarische bedrijfsvoering en de versnippering ten gevolge van toegenomen infrastructuur. Hierdoor zijn de natuurgebieden steeds meer geïsoleerd geraakt.

Onderzoek heeft aangetoond dat geïsoleerde populaties van dieren of planten veel kwetsbaarder zijn en eerder uitsterven dan populaties die in contact staan met andere populaties in grotere gebieden.

Voor het instandhouden van levensvatbare populaties is het daarom van belang dat de natuurgebieden verbonden worden door zogenaamde ecologische verbindingen, ook wel ecologische verbindingszones of ecologische corridors genoemd.

De belangrijkste ecologische verbindingen in ons land, tezamen de Ecologische Hoofdstructuur vormend, zijn vastgelegd in het *Natuurbeleidsplan* van het ministerie van LNV.

Daarnaast heeft de provincie Zuid-Holland een aanvullend, fijnmaziger netwerk van verbindingen ontworpen: de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS).

Ook in Europees verband is een ecologische hoofdstructuur ontworpen: *Natura 2000*.

Gebieden die hiervan deel uitmaken worden Speciale Beschermingszones (SBZ) of habitatrichtlijngebieden genoemd.

2.8 AGRARISCH NATUURBEHEER

Op basis van vrijwilligheid kan een agrariër zijn land natuurvriendelijk beheren. Dit kan bijvoorbeeld door broedende weidevogels te beschermen en bloemrijke graslanden en oevers te ontwikkelen. Natuurwaarden die op deze wijze worden ontwikkeld, worden vaak aangeduid met "boerennatuur".

Voor deze activiteiten kan een vergoeding van het ministerie van LNV worden gekregen, gebaseerd op de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (SAN).

In het *Beheersgebiedsplan Zuid-Holland* (2001) is aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen.

Het betreft hier uitsluitend graslandgebieden. Vrijwel alle graslanden in de Duin- en Bollenstreek (de vroegere relatienota-gebieden) staan bovendien aangegeven in het *Gebiedsplan agrarische gebieden met een handicap* (2004). Gebruikers van deze graslanden kunnen bij aangepast beheer een vergoeding per hectare krijgen. Pleitbezorger van agrarisch natuurbeheer in de Duin- en Bollenstreek is de Agrarische Natuur- en Landschapsvereniging Geestgrond. Binnen deze vereniging is ook veel aandacht voor het op ecologische basis telen van bloembollen.

3. Natuurgebieden

In dit hoofdstuk zijn de gebieden opgenomen die in het Streekplan Zuid-Holland West zijn aangewezen als natuurgebied. Indien het gebied bovendien deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument of een habitatrichtlijngebied, wordt dit ook vermeld. In de volgende lijst is ook Polder Hoogeweg opgenomen. Deze polder is aangewezen als natuurgebied in de provinciale nota Natuurgebiedsplan Bollenstreek - Ade - Rijnland Noord.

3.1 BETEKENIS VAN DE NOORDWIJKSE NATUUR OP REGIONAAL EN LANDELIJK NIVEAU

In de hoofdstukken 3 (natuurgebieden) en 4 (gebieden met natuurwaarden) tezamen komt de gemeente Noordwijk naar voren als een rijk geschakeerd gebied. Binnen de regio Holland-Rijnland neemt de gemeente wat dat betreft een unieke positie in. Welke gemeente in de regio kan bogen op uitgestrekte duingebieden, binnenduinrandbossen, landgoederen, bollenvelden en een bijzondere graslandpolder binnen de gemeentegrenzen?

Hondskruid in de Coepelduynen: een beschermde soort

Ook in breder, provinciaal verband, neemt Noordwijk een opvallende positie in. Daarbij valt de nadruk op de unieke Coepelduynen en het weidse landschap van de Amsterdamse Waterleidingduinen. Ook Polder Hoogeweg als een van de laatste graslandpolders in het Zuid-Hollandse kustgebied neemt op provinciaal niveau een bijzondere positie in. Maar ook op nationaal niveau is de gemeentelijke natuur van groot belang. Het gehele duingebied is een belangrijke schakel in de Ecologische Hoofdstructuur, terwijl ook de Noordzee tot de EHS wordt gerekend.

3.2 COPELDUYNEN

ligging: Duingebied tussen de Katwijkse Uitwatering en Noordwijk aan Zee.

In de gemeente Noordwijk vormt de gemeentegrens de zuidgrens. De noordgrens loopt langs de Boerhaaveweg (inclusief 'de kuil' in de hoek met de Dennenweg).

Ook de oostelijke steilrand tot aan de Oude Zeeweg wordt tot dit gebied gerekend.

karacteristiek: Sterk geaccidenteerd duingebied met verstuingen en opvallend weinig struikbegroeiing.

Typisch zeedorpenlandschap: eeuwenlang gebruik vanuit beide dorpen (beweiding, duinakkertjes, plaggen) heeft grote invloed op de vegetatie gehad. Aan de oostzijde een opvallende steilrand, ontstaan door afzanden van de duinvoet.

natuurwaarden: Wat de flora betreft is dit een van de rijkste duingebieden van ons land.

Veel beschermde plantensoorten (o.a. 5 soorten orchideeën) en rode-lijstsoorten. Ook van groot belang voor paddestoelen en mossen en in mindere mate voor vlinders en vogels.

In de steilrand langs het Vinkeveld komen verschillende soorten stinsenplanten (zie bij 3.10 landgoed Offem) voor.

toegang: Van 1 maart tot 1 augustus is het centrale deel gesloten voor publiek vanwege het broedseizoen. Goed zicht op het gebied vanaf fiets- en wandelpaden.

status: beschermd natuurmonument, deel uitmakend van de EHS en tevens vallend onder de Europese Habitatrichtlijn.

beheer: Staatsbosbeheer (beheerseenheid Hollands Duin)

steilrand: gemeente Noordwijk en particulieren
zeereep: Hoogheemraadschap van Rijnland

3.3 NOORDRAND NOORDWIJK

ligging: De zuidgrens van dit duingebied wordt gevormd door de Northgodreef en de Bosweg; de noordgrens wordt bepaald door het gebied dat in beheer is bij Staatsbosbeheer.

karakteristiek: Open duinlandschap met restanten van zeedorpenlandschap (zie bij 3.2) en vroegere golfbaan. Deel met stuifduinen, ontstaan na afgraven van enkele fairways. Binnenduinrand met dichte boom- en struikbegroeiing.

natuurwaarden: De restanten van het zeedorpenlandschap zijn floristisch van grote betekenis (rode-lijstsoorten, waaronder bleek schildzaad en blauwe bremraap).

In de zeereep en langs de binnenduinrand broeden enkele vogelsoorten van de Rode Lijst (o.a. nachtegaal). In het kerngebied zijn weinig natuurwaarden aanwijsbaar als gevolg van de intensieve recreatie door wandelaars (met honden). Een bunkercomplex in de zeereep is geschikt gemaakt voor overwinterende vleermuizen.

toegang: vrije toegang met uitzondering van de zeereep

status: beschermd natuurmonument, deel uitmakend van de EHS en vallend binnen het habitatrichtlijngebied Zuid-Kennemerland.

beheer: gemeente Noordwijk

zeereep: Hoogheemraadschap van Rijnland

3.4 NOORDDUINEN

ligging: In het zuiden grenst het gebied aan het natuurmonument Noordrand Noordwijk. In het noorden vormt de Noraweg de begrenzing.

karakteristiek: In het zuidelijk deel liggen stuifduinen, ontstaan door het afgraven van de vroegere golfbaan. Verder noordelijk kent het gebied een opvallende tweedeling: open duinlandschap met dichte struikbegroeiing, grasvlakten en enkele stuifkuilen aan de westzijde; dennenbos met hier en daar loofhout aan de oostzijde van het gebied.

In dit dennenbos ligt een dicht net van wandelpaden. Aan de noordzijde, deels in het open duin, deels in het dennenbos, ligt het terrein van de Noordwijkse Golfclub.

natuurwaarden: De natuurwaarden zijn veruit het grootst in het open duingebied. Enkele broedvogels van de Rode Lijst zijn hier nog talrijk (nachttegaal, kneu). Floristisch zijn vooral de vochtige laagten en het gebied van de Noordwijkse Golfclub waardevol vanwege beschermde soorten (o.a. orchideeën) en rode-lijstsoorten (o.a. bitterkruidbremraap en kleine steentijm).

Walstrobremraap op de Noordwijkse Golfclub

Nog niet gedempt deel van het Van Limburg Stirumkanaal

Het bosgebied is van belang voor enkele soorten broedvogels die elders in de streek niet of zelden worden aangetroffen (bijv. havik en kuifmees).

toegang: Vrije wandeling op wegen en paden, uitgezonderd het terrein van de Noordwijkse Golfclub. In het gebied liggen enkele doorgaande fietspaden en er is een mountainbike-route aangelegd.

status: beschermd natuurgebied, deel uitmakend van de EHS en vallend binnen de grenzen van het habitatrictlijngebied Zuid-Kennemerland

beheer: Staatsbosbeheer (beheerseenheid Hollands Duin)

golfbaan: Noordwijkse Golfclub

zeereep: Hoogheemraadschap van Rijnland

3.5 DE BLINK

ligging: Dit duingebied, ook wel aangeduid met de *Blink / Langevelderduin*, wordt begrensd door de Noraweg in het zuiden en de Langevelderslag in het noorden.

karakteristiek: Sterk geaccidenteerd duingebied waar in het verleden geen duinbebossing heeft plaatsgevonden.

Grotendeels met dichte struwelen begroeid; op enkele plaatsen zijn diepe stuifkuilen. Aan de westzijde liggen een vochtige duinvallei en het Radiostation Nora.

natuurwaarden: Van grote betekenis vanwege het feit dat in dit gebied al vele decennia nauwelijks is ingegrepen in de natuurlijke processen. Bovendien van belang vanwege het voorkomen van rode-lijstsoorten (broedvogels, planten, mossen en paddestoelen).

De oude bunkercomplexen in de zeereep zijn van belang voor overwinterende vleermuizen.

toegang: niet toegankelijk. Vanaf de Noraweg, het westelijke fietspad en de Langevelderslag is het gebied vrij goed te overzien.

status: natuurgebied deel uitmakend van het beschermd natuurmonument Duinen bij Vogelenzang, eveneens deel uitmakend van de EHS en vallend binnen de grenzen van het habitatrictlijngebied Zuid-Kennemerland.

beheer: Stichting het Zuid-Hollands Landschap Staatsbosbeheer (beheerseenheid Hollands Duin) Waterleidingbedrijf Gemeente Amsterdam Ministerie van Defensie zeereep: Hoogheemraadschap van Rijnland

3.6 LUCHTER ZEEDUINEN

ligging: Duingebied gelegen tussen de Amsterdamse Waterleidingduinen en het strand.

De zuidgrens is de Langevelderslag en de noordgrens ligt bij de provinciegrens.

karakteristiek: Sterk geaccidenteerde duinen met op veel plaatsen dichte struwelen.

In 1996 zijn enkele duinpannen uitgegraven om vochtige valleien te creëren.

natuurwaarden: Slechts in geringe mate aangetast duingebied met aanzienlijke populaties van enkele broedvogels van de Rode Lijst (bijv. graspieper, nachtegaal, kneu en koekoek).

Ook van belang vanwege bijzondere mossen en planten.

De oude bunkercomplexen worden gebruikt door overwinterende vleermuizen.

toegang: vrij toegankelijk op fiets- en wandelpaden

status: natuurgebied deel uitmakend van het beschermd natuurmonument Duinen bij Vogelenzang, eveneens deel uitmakend van de EHS en vallend binnen de grenzen van het habitatrichtlijngebied Zuid-Kennermerland

beheer: Staatsbosbeheer (beheerseenheid Hollands Duin)

zeereep: Hoogheemraadschap van Rijnland

3.7 AMSTERDAMSE WATERLEIDINGDUINEN

ligging: Gelegen tussen de Langevelderslag en de provinciegrens, maar zich voortzettend tot Zandvoort. De oostgrens loopt langs de N206. Het duingebied langs deze weg ligt in de gemeente Noordwijkerhout.

karakteristiek: Zeer uitgestrekt en weinig geaccidenteerd duingebied met slechts op enkele plaatsen hoge duintoppen.

Gebied met uitgestrekte struwelen met langs de oostrand loofbos. Hier en daar zijn dennenbossen aangeplant. Op veel plaatsen zijn de vroegere landbouwpercelen nog zichtbaar (o.a. Haasveld, Vogelenveld).

Ten behoeve van de waterwinning zijn in het verleden twee kanalen gegraven waarvan er een (Van Limburg Stirumkanaal) in 1995 grotendeels werd gedempt.

In de zuidwesthoek ligt het zweefvliegveld.

natuurwaarden: Van grote betekenis vanwege de uitgestrektheid en de grote delen die betrekkelijk ongestoord zijn gebleven. In de vorige eeuw zijn de natuurwaarden afgenomen door verdroging.

Er zijn plannen in ontwikkeling om dit gedeeltelijk te herstellen door middel van het verhogen van de grondwaterstand en het dempen

Overwinterende vogels in Polder Hoogeweg

van (delen) van kanalen. Teneinde de omgeving (bollengebied het Langeveld en De Zilk) te vrijwaren van wateroverlast worden aanvullende maatregelen onderzocht (hydrologische buffer-zones en peilvakken in de bollengebieden). Het al of niet handhaven van het zweefvliegveld speelt daarbij ook een rol.

Van belang voor diverse vogelsoorten van de Rode Lijst (o.a. nachtegaal, zomertortel, koekoek, groene specht). Ook worden hier dagvlinders, mossen, paddestoelen en planten van de Rode Lijst aangetroffen.

toegang: Alleen toegankelijk voor wandelaars (zonder honden) voorzien van een toegangs-bewijs.

status: natuurgebied deel uitmakend van het beschermd natuurmonument Duinen bij Vogelenzang, eveneens deel uitmakend van de EHS en vallend binnen de grenzen van het habitatrictlijngebied Zuid-Kennemerland

beheer: Waterleidingbedrijf Gemeente Amsterdam

3.8 LANGEVELD

ligging: Dit smalle gebied ligt ingeklemd tussen het fietspad langs de duinvoet en de Vogelaardreef.

De zuidwest grens ligt bij de Langevelderslag (het perceel ten zuiden van deze weg behoort ook tot dit reservaat) en de noordoost grens wordt gevormd door een camping.

karakteristiek: Het grootste deel bestaat uit loofbossen en graslanden die werden aangelegd na de ruilverkaveling in de jaren zestig van de vorige eeuw. Ten oosten van de ingang naar het zweefvliegveld liggen restanten van oude duinen. Aan weerszijden van de Langevelderslag is in 2002 een natuurontwikkelingsproject gestart, dat in 2005 is uitgebreid tot aan het zweefvliegveld. Dit plan voorziet in de aanleg van een duinrel, paddenpoelen en meer gestructureerde bosranden en graslanden.

natuurwaarden: De duinrestanten zijn van betekenis vanwege bijzondere planten (o.a. struikheide) en broedvogels (o.a. houtsnip, buizerd, nachtegaal). Gehele gebied is leefgebied van de duinhagedis. Gerealiseerd natuurontwikkelingsgebied langs de Langevelderslag is reeds van belang vanwege bijzondere plantensoorten en het voorkomen van de rugstreeppad.

toegang: vrije toegang op de paden

status: natuurgebied, deel uitmakend

van het beschermd natuurmonument Duinen

Lenteklokjes op landgoed Offem

bij Vogelenzang, eveneens deel uitmakend van de EHS en vallend binnen de grenzen van het habitatrictlijngebied Zuid-Kennemerland
beheer: Stichting Het Zuid-Hollands Landschap

3.9 POLDER HOOGEWEG

ligging: Dit graslandgebied wordt in grote lijnen begrensd door de Maandagse Watering in het westen en door de gemeentegrenzen met Rijnsburg en Voorhout in het oosten en noorden.

karakteristiek: Open graslandgebied met gevarieerde bodemstructuur (zand, klei, veen), gelegen in het overgangsgebied van strandvlakte naar het vroegere mondingsgebied van de Rijn. In het gebied liggen enkele pestbosjes (plaatsen waar in de achttiende eeuw aan de veepest bezweken vee werd begraven), een volkstuintencomplex en enkele bollenvelden.

natuurwaarden: Van grote betekenis als broedgebied van weidevogels (rode-lijstsoorten, o.a. grutto, tureluur, slobbeend). In de winter vormt dit gebied tezamen met de Elsgeesterpolder (gemeente Voorhout) een belangrijk rustgebied voor duizenden vogels, waaronder goudplevieren.

status: Polder Hoogeweg is aangewezen als natuurgebied in het *Natuurgebiedsplan Bollenstreek - Ade - Rijnstreek Noord* (2003). Dit houdt in dat de provincie Zuid-Holland zal streven naar een bedrijfsvoering door particulieren waarbij de natuurbelangen voorop gesteld zullen worden (agrarisch natuurbeheer), al dan niet in combinatie met reservaatvorming door aankoop van percelen die in beheer bij de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap zullen komen.

toegang: Niet toegankelijk; goed te overzien vanaf wegen en fietspaden.

beheer: Het gehele gebied is in gebruik als agrarisch gebied door particulieren.

3.10 LANDGOED OFFEM

ligging: Het landgoed Offem ligt tussen de Nieuwe Offemweg en de N206, aan de noordzijde begrensd door de Schiestraat en aan de zuidzijde door de Hogeweg.

karakteristiek: Typisch landgoedbos met oude lanen, uitheemse boomsoorten, waterpartijen en gazons. In de zuidwesthoek ligt een villa-wijkje. Aan de oostzijde liggen graslanden, gedeeltelijk omzoomd door houtwallen, en een bollenveld.

Elzenbos in Klein-Leeuwenhorst

natuurwaarden: Grote betekenis vanwege het voorkomen van bijzondere stinsenplanten (soorten die in oorsprong zijn aangeplant en later verwilderd zijn; voor het eerst bestudeerd op Friese buitenplaatsen (stinsen)). Belangrijk als broedgebied voor bosvogels (o.a. groene specht, glanskop) en een kolonie blauwe reigers. Ook komen hier enkele soorten vleermuizen voor.

status: natuurgebied, deel uitmakend van de PEHS

toegang: niet toegankelijk. De Nachtegaalslaan doorsnijdt het oostelijk deel.

beheer: particulier bezit

3.11 LEEUWENHORST

Hoewel dit gebied geheel in de gemeente Noordwijkerhout ligt, wordt het hier toch genoemd omdat dit gebied een belangrijk kerngebied vormt in de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur dat via ecologische verbindingzones verbonden dient te worden met de Noordduinen en landgoed Offem op Noordwijks grondgebied.

ligging: Het gebied ligt grotendeels ingeklemd tussen het Westeinde en de N206. Hier liggen de landgoederen Nieuw-Leeuwenhorst en Klein-Leeuwenhorst, alsmede enkele bosgebieden die in beheer zijn bij particulieren. Tussen de N206 en de Leidsevaart ligt het landgoed Oud-Leeuwenhorst.

karakteristiek: Gevarieerd gebied met bossen, graslanden en waterpartijen. Het bos bestaat voor een groot deel uit loofbos met oude laanbeplantingen. Op enkele plaatsen zijn dennenbosjes aanwezig.

natuurwaarden: Van groot belang voor vleermuizen, paddestoelen en broedvogels; in mindere mate voor planten en mossen.

De grote vijver heeft zich ontwikkeld tot rustgebied voor watervogels. Dat geldt ook voor het grasland van Oud-Leeuwenhorst.

toegang: De landgoederen Nieuw-Leeuwenhorst, Klein-Leeuwenhorst en Oud-Leeuwenhorst zijn vrij toegankelijk voor wandelaars op wegen en paden.

status: natuurgebied, deel uitmakend van de PEHS.

beheer: Nieuw-Leeuwenhorst: Stichting Het Zuid-Hollands Landschap; overige deelgebieden: particulieren

4. Overige gebieden met natuurwaarden

Behalve natuurgebieden zijn er in Noordwijk nog meer gebieden met natuurwaarden. De kustzone is daarvan wellicht de belangrijkste en zeker de meest uitgestrekte. Maar ook gebieden met een geringe oppervlakte kunnen van belang zijn vanwege de aanwezige natuurwaarden. Bovendien zijn er gebieden die betekenis hebben vanwege landschappelijke aantrekkelijkheid, waar bovendien natuurwaarden aanwijsbaar zijn.

4.1. KUSTZONE

De kustzone bestaat uit het strand en het aangrenzende kustwater. Het strand is voedsel- en rustgebied voor vogels (meeuwen, sterns en strandlopers). Het kustwater is van belang als kraamkamer voor allerlei organismen (vissen, garnalen, schelpdieren, enz.). In toenemende mate worden in het kustwater zeehonden en bruinvissen gesignaleerd.

Geen enkel deel van het strand heeft een beschermde status.

Bij de begrenzing van de beschermde natuurgebieden wordt het strand niet tot het duin-gebied gerekend.

Het strand wordt beheerd door de gemeente Noordwijk, terwijl het Hoogheemraadschap van Rijnland toezicht houdt op de overgang van strand naar zeereep.

De kustzee valt onder de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat Noordzee en vormt een onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur.

4.2 ZEEDUINEN LANGS DE BOULEVARDS

Tot dit gebied wordt ook de strook zeeduin langs de Zeereep gerekend (tussen villa Hooghwaeck en de vuurtoren). Hoewel de zeereep voor de Koningin Wilhelminaboulevard op enkele plaatsen bijzonder smal is, heeft dit gebied toch natuurwaarden die elders in de gemeente niet aanwezig zijn. Dankzij het 'afschuiven' in vroeger tijd en het openhouden van de vele strandafgangen komen hier vele honderden exemplaren van de blauwe zeedistel voor, een beschermde soort.

Amerikaanse zwaardschede spoelt massaal aan

Bovendien komen hier nog enkele plantensoorten voor die juist vanwege genoemde activiteiten vooral hier te vinden zijn (o.a. zeewinde, zeekool). Ondanks de drukte wordt hier ieder jaar gebroed door de Graspieper, een soort van de Rode Lijst.

De vegetatie van de zeereep langs de Koningin Astridboulevard wordt gekenmerkt door veel soorten van het zogenaamde zeedorpenlandschap (zie bij 3.2 Coepelduynen).

Bij de strandafgangen groeit de blauwe zeedistel, maar niet zo talrijk als langs de Koningin Wilhelminaboulevard. In de strook tussen de parkeerplaatsen en het strand broeden enkele paren Graspiepers.

De zeeduinen langs de boulevards zijn in beheer bij de gemeente Noordwijk en het Hoogheemraadschap van Rijnland. In het *Streekplan Zuid-Holland West* is op de kaart van natuurgebieden een dunne groene lijn te zien op de plaats van de hier genoemde zeeduinen. Dat heeft er evenwel niet toe geleid dat in de afgelopen tien jaar in dit gebied rekening werd gehouden met de hier aanwezige natuurwaarden (aanleg gazons voor Hotels van Oranje).

Hoewel op sommige plaatsen erg smal heeft de duinstrook langs de boulevards ook betekenis als ecologische verbinding tussen de Coepelduynen en de duinen ten noorden van Noordwijk (zie ook bij 5.6).

4.3 KAPELLEBOS

Dit gebied ligt tussen *Recreatiepark de Noordwijkse Duinen* en het gebied dat beheerd wordt door de Stichting het Zuid-Hollands Landschap bij de Langevelderslag. Het grootste deel wordt in beslag genomen door een eikenbos met dichte onderbegroeiing. Ook ligt er een duingrasland met dichte struwelen en een bollenperceel. Het gebied is van belang vanwege enkele regionaal zeldzame plantensoorten (bijv. muskuskruid) en het broeden van de zomertortel, een soort van de Rode Lijst. Ook de duinhagedis komt hier voor.

Het terrein is in beheer bij het Duinwaterbedrijf Zuid-Holland. Het bollenland is particulier eigendom.

4.4 SANCTA MARIA

Dit uitgestrekte gebied ligt langs de binnenduintrand tussen Kraaierslaan en Langevelderlaan.

Langs de binnenduintrand en de zuidzijde liggen graslanden. Verder is er een parkachtig gebied waarin gebouwen staan die tot voor kort dienst deden als woon- en zorgcentrum voor mensen met een psychiatrische handicap. Graslanden en park zijn gescheiden door een zone met houtwallen; hiermee een aantrekkelijk landschap langs de binnenduintrand vormend.

De betekenis van dit gebied is in de eerste plaats gelegen in de aanwezigheid van een landschap met houtwallen en graslanden langs de binnenduintrand. Wat natuurwaarden betreft is het gebied van belang vanwege het broeden van enkele rode-lijstsoorten (o.a. groene specht, nachtegaal, wielewaal). In het gebied bevindt zich een kraamkolonie van vleermuizen terwijl vleermuizen van elders hier komen foerageren.

De graslanden staan in het *Streekplan Zuid-Holland West* aangegeven als natuurgebied. Deze graslanden hebben door intensief beheer hun betekenis als weidevogelgebied verloren. De sloten hebben evenwel nog steeds een rijke begroeiing van water- en moerasplanten vanwege de hier optredende kwel vanuit het duingebied.

Het gebied is eigendom van de Stichting Rivierduinen (voormalige Rhijngeest Groep), die het gebied zal ontwikkelen tot woongebied voor particulieren. In het bestemmingsplan (in voorbereiding) hebben de graslanden de bestemming ANL (Agrarische doeleinden, gebied met Landschappelijke en Natuurwaarden) gekregen.

Ook is hierin vastgelegd dat de houtwallenstructuur gehandhaafd zal blijven.

4.5 NOORDWIJKERDUIN

Onder deze naam zal het terrein van Willem van den Bergh, gelegen tussen Noordwijk en Katwijk, worden omgevormd tot een woongebied voor particulieren waarbinnen een compact woon- en zorgcentrum voor mensen met een verstandelijke beperking gehandhaafd zal blijven.

Floristisch gezien is dit gebied van weinig betekenis, maar er broeden wel enkele vogels van de Rode Lijst (o.a. nachtegaal, groene specht). Ook komen hier vleermuizen voor (kraamkolonies en foerageergebied).

Het gebied vormt een belangrijke schakel in de ecologische verbinding die de Coepelduynen met het landgoed Offem gaat verbinden.

In dit verband zijn de parkaanleg langs de binnenduinrand en de reeds bestaande beselementen van belang. De eigenaar van het gebied, de koepelorganisatie 's Heeren Loo, zal bij de herinrichting terdege rekening houden met de aanwezige natuurwaarden en de functie als schakel in de ecologische verbinding versterken.

4.6 STEILRANDEN BINNENDUINRAND

4.6.1 Steilrand Middengebied

Deze met loofhout beboste rand vormt een landschappelijk waardevol element, zowel vanaf de Prins Hendrikweg als vanuit Noordwijk-Binnen gezien. De natuurwaarden worden bepaald door het voorkomen van enkele soorten stinsenplanten (zie bij 3.10 landgoed Offem) en het broeden van enkele vogels van de Rode Lijst. De bosrand is foerageergebied voor vleermuizen. Deze steilrand kan bij verdere aanplant van groen in het meer noordelijk gelegen deel van het middengebied een smalle ecologische verbinding langs de binnenduinrand vormen (zie ook bij 5.6). Het gebied is in beheer bij de gemeente Noordwijk.

4.6.2 Steilranden Noordduinen en overgangszone Langeveld

Ten noorden van Noordwijk aan Zee wordt de binnenduinrand op bepaalde trajecten begrensd door bollenvelden en graslanden (Sancta Maria). Alleen een weg scheidt het natuurgebied van het landbouwgebied. Deze scherpe contrastzone heeft grote landschappelijke waarde. In de publicatie *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland regio Duin- en Bollenstreek* (2002) worden deze zones aangeduid met: "landschappelijk contrastzone, waarde zeer hoog".

Ten noorden van Noordwijk aan Zee gaat het om de volgende contrastzones:

- Traject van de rotonde Duinweg tot aan het eerste bungalowpark (vooral het eerste stukje en het laatste stuk zijn hier van belang).
- Traject tussen Kraaierslaan en Langevelderlaan (met de bijzondere overgang van grasland naar duinen).
- Traject tussen *Recreatiepark Noordwijkse Duinen* en Duinschoten. Op dit traject is in feite niet meer van een steilrand sprake - deze ligt verder westwaarts - maar de contrastzone tussen natuurgebied en bollenvelden is hier bijzonder fraai waar te nemen.

Steilrand tussen Coepelduynen en Vinkeveld

4.6.3 Steilrand Vinkeveld

De steilrand zelf maakt deel uit van het beschermd natuurmonument Coepelduynen. Op dit traject bestaat nog de zeldzame, directe overgang van duinvoet naar bollenland, zonder scheiding door een weg.

4.7 CALORAMA

Dit kleine landgoed in particulier bezit ligt geheel ingesloten in de bebouwing van Noordwijk-Binnen. In het bos komen veel oude loofbomen voor en de kruidlaag kenmerkt zich door stinsenplanten (zie bij 3.10 landgoed Offem). In het bos broedt de groene specht, een soort van de Rode Lijst, terwijl het gebied ook van belang is voor enkele soorten vleurmuizen.

4.8 BOSJES BIJ DE GEVERSBAAN

De ijsbaan is aangelegd in het Noordwijkse deel van landgoed Klein-Leeuwenhorst, dat in het Streekplan Zuid-Holland West de status van natuurgebied heeft. Rond de ijsbaan en de ten noorden hiervan gelegen villa bevindt zich oud eikenhakhout met een gevarieerde onderbegroeiing. Deze bosjes zijn foerageergebied en soms broedgebied voor diverse vogelsoorten, waaronder de groene specht.

4.9 BIJZONDERE WEGBERMEN

Binnen de bebouwde kom van Noordwijk liggen enkele bermten die floristisch van grote betekenis zijn vanwege bijzondere planten waarvan er enkele beschermd zijn en andere op de Rode Lijst zijn terug te vinden.

4.9.1 Villapark De Zuid

Bij de aanleg van de wegen in De Zuid zijn nooit trottoirs aangelegd, waardoor zich hier in de bermten een bijzondere flora kon ontwikkelen.

Zo komt op meerdere plaatsen de zeer zeldzame blauwe bremraap voor, een soort van de Rode Lijst. Verder worden hier bijzondere soorten aangetroffen die ook in de aangrenzende Coepelduynen te vinden zijn. Waardevolle bermten zijn met name aan te treffen langs Beethovenweg, Rembrandtweg, Boerhaaveweg, Dennenweg en Spinozaweg.

4.9.2 Bosweg

Wat hiervoor over de bermten in De Zuid is gezegd, geldt ook voor de westelijke berm van de Bosweg en het duintje in de 'keerlus' van de Bosweg. Met name dit duintje is rijk aan bijzondere plantensoorten, waaronder de blauwe bremraap.

Blauwe bremraap in de berm van de Bosweg

4.9.3 Wegbermen met orchideeën

In de strook tussen fietspad en sloot langs de Northgodreef staan honderden exemplaren van de rietorchis, een beschermde soort.

Dankzij aangepast maaibeheer heeft deze populatie zich aanzienlijk kunnen uitbreiden. De laatste jaren worden ook tientallen rietorchissen langs de Waterkant aangetroffen. Dit is in mindere mate ook het geval langs de sloot die de Nieuwe Offemweg aan de kant van het landgoed Offem begrenst. De orchideeën staan hier dichtbij de waterkant, met name op het traject tussen de Schiestraat en de ingang van het landgoed.

4.9.4 Rietzoom langs de Haarlemmer-trekvaartweg

Langs de oever van de trekvaart heeft zich een dichte oevervegetatie ontwikkeld, waarin genesteld wordt door vogels als fuut, meerkoet en kleine karekiet.

4.10 DUINRELLEN

Op verscheidene plaatsen langs de binnenduinrand stroomt kwelwater vanuit de duinen via slootjes in het bollenland naar de lager gelegen polders. In en langs deze duinrellen worden plantensoorten aangetroffen die in onze regio vrijwel uitsluitend aan dit milieu gebonden zijn,

Rietorchis langs de Northgodreef

Duinrelletje langs de Duinweg

zoals blauwe waterereprijs en beekpunge. Bij strenge vorst trekken deze slootjes watervogels (o.a. watersnip, bokje) aan omdat het water niet snel bevroren raakt. Duinrelletjes worden aangetroffen in de Noordzijderpolder, Middengebied-Centraal en polder Vinkeveld.

4.11 BOLLENVELDEN

In de bollenvelden wordt door enkele vogelsoorten gebroed die landelijk gezien in hun voortbestaan worden bedreigd (Rode Lijst). Het gaat hierbij om Veldleeuwerik, Patrijs, Gele Kwikstaart, Engelse Kwikstaart en Tureluur. Verder biedt het bollenland broedgelegenheid aan Kievit, Scholekster, Wilde Eend en Krakeend. De mogelijkheid in het bollenland een legsel groot te brengen, wordt in de eerste plaats bepaald door de periode van rust die begint direct na de bloei van de bollen in april en voortduurt tot aan het rooien van de bollen begin juni. Slootkanten, bollenpaadjes en wegbermen spelen een belangrijke rol bij het voedsel zoeken. De bovengenoemde vogelsoorten worden vrijwel uitsluitend aangetroffen in open bollenland, waarin geen schuren en kassen staan. Dichtbij deze bedrijfsgebouwen broeden doorgaans geen vogels tussen de bolgewassen.

Wat de wilde flora betreft zijn sloten hier en daar van betekenis. De sloten in de Noordzijderpolder die kwelwater uit de duinen afvoeren hebben een specifieke vegetatie (zie 4.10).

Bredere sloten en zanderijvaarten hebben dikwijls een rijke oever- en waterplantenbegroeiing. Het aanbrengen van hardhouten oeverbeschoeiingen doet sterk afbreuk aan deze plantengroei en maakt deze watergangen ook minder geschikt als foerageergebied voor vogels en als leefgebied voor amfibieën.

In de gemeente Noordwijk zijn vooral de volgende open bollenvelden van belang: polder Vinkeveld, Noordzijderpolder, polder Langeveld, Zwetterpolder en de bollenvelden in De Klei.

4.12 GRASLANDEN

Naast de graslanden die al genoemd werden bij de bespreking van Polder Hoogeweg, Sancta Maria en landgoed Offem zijn er nog enkele graslanden die in dit verband genoemd moeten worden.

4.12.1 Graslanden in De Klei

Tussen de N206 en de Achterweg/ Herenweg ligt een open graslandgebied dat enige betekenis heeft als broedgebied en ook als rustgebied voor wintervogels.

In en langs de sloten wordt een gevarieerde begroeiing aangetroffen. Langs de zuidrand is een deel van de ecologische verbinding Coepelduynen-Offem gepland.

4.12.2 Graslandperceel tussen de Maandagse Watering en de N206

Het ligt in het voornemen van de gemeente Noordwijk om in dit perceel, gelegen ter hoogte van de parkeerplaats, een plas-dras situatie te creëren. Hierdoor kan dit gebiedje aantrekkelijker worden voor vogels en kunnen ook moerasplanten zich hier vestigen.

4.12.3 Graslandperceel in polder Het Langeveld

Dit perceel wordt intensief beweid waardoor de betekenis voor broedvogels gering is. In de sloten worden enkele bijzondere plantensoorten aangetroffen die wijzen op kwelwater vanuit de duinen.

4.13 BEBOUWING IN DE DORPEN

Onderzoek (o.a. met de bat-detector) heeft uitgewezen dat op diverse plaatsen in de dorpen kraamkolonies van vleermuizen aanwezig zijn.

Dit is onder andere het geval in huizen gelegen aan de Wilhelminastraat, de Salviahof en in het Vinkeveld. Bij sloop- en renovatieprojecten in de dorpen moet rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van dergelijke kraamkolonies.

Dat is ondermeer het geval bij het herontwikkelingsplan van Sancta Maria, waar een vleermuizenkolonie aanwezig is in een voormalig stookgebouw, om welke reden dat gebouw gehandhaafd blijft.

Verder komen op veel plaatsen kolonies van de gierzwaluwen en huismussen voor.

5. Ecologische verbindingen

In paragraaf 2.7 werd het begrip “ecologische verbinding” reeds toegelicht. Bij de inventarisatie van de natuurgebieden in hoofdstuk 3 werd meegedeeld of het natuurgebied deel uit maakte van de Ecologische Hoofdstructuur of de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur. In dit hoofdstuk worden de ecologische verbindingen besproken die in de gemeente Noordwijk van belang zijn.

Hierbij zal ook worden ingegaan op de stand van zaken wat de realisering van deze verbindingen betreft.

5.1 NATUURBELEIDSPLAN

In 1990 presenteerde de toenmalige minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij het *Natuurbeleidsplan*. Sindsdien zijn woorden als Ecologische Hoofdstructuur, ecologische verbindingen en natuurontwikkeling niet meer weg te denken. In het *Natuurbeleidsplan* wordt gepleit voor een netwerk bestaande uit grote natuurgebieden (kerngebieden) die onderling verbonden moeten worden door ecologische verbindingen.

Veldbiologisch onderzoek, zowel in ons land als daar buiten, had aangetoond dat een belangrijk deel van de teloorgang van natuurwaarden is toe te schrijven aan het geïsoleerd raken van de natuurgebieden. Door de herinrichting van het landelijk gebied, de intensivering van het agrarisch bedrijf en de sterk toegenomen mobiliteit, zijn natuurgebieden steeds meer gaan lijken op eilandjes in een voor veel organismen vijandig landschap.

Het *Natuurbeleidsplan* streeft naar een netwerk van grote natuurgebieden die onderling verbonden zullen worden door robuuste ecologische verbindingen. Voor de realisatie van dergelijke verbindingen moeten cultuurgronden worden opgekocht en worden omgevormd tot brede stroken natuurgebied (natuurontwikkeling). Hoewel een ruime meerderheid van de Tweede Kamer deze plannen steunde, heeft de uitvoering van het *Natuurbeleidsplan* om twee redenen veel vertraging opgelopen.

De grootste moeilijkheid bleek direct al de verwerving van gronden te zijn.

Er was namelijk vastgelegd dat de percelen waarop de ecologische zones gerealiseerd moesten worden, alleen op basis van vrijwilligheid verworven kunnen worden.

Toen de bereidheid van de betrokken grondeigenaren tegenviel, ging het ministerie over op de zogenaamde gebiedsgerichte aanpak. In plaats van alle energie te steken in verwerving van gronden in de 'ideale' zone, werd een gebied aangegeven waarbinnen de ecologische verbinding wellicht gerealiseerd zou kunnen worden. Als kweker A niet een strook wil verkopen, lukt het wellicht bij kweker B of kweker C die een eindje verderop wonen. De verbinding krijgt dan weliswaar een ander verloop, maar wellicht is later door grondruil een betere situatie te bereiken. Mocht door dit aankoopbeleid geen doorlopende verbinding tot stand gebracht kunnen worden, dan konden de aangekochte percelen in ieder geval nog functioneren als 'stepping stones' voor een aantal organismen voor wie de oorspronkelijke ecologische verbinding bedoeld was.

Naast het probleem van grondverkoop op basis van vrijwilligheid ontstond na 2000 nog een probleem: bezuinigingen.

Hierdoor werd het nog moeilijker om gronden te verwerven. De aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur heeft hierdoor al zoveel vertraging opgelopen dat de afronding niet voor 2018 verwacht kan worden.

5.2 ECOLOGISCHE VERBINDINGEN IN DE REGIO

Het *Natuurbeleidsplan* heeft inspirerend gewerkt op provinciaal niveau. Reeds in 1991 werd door de provincie Zuid-Holland het *Beleidsplan Natuur- en Landschap* opgesteld. Hierin werd al een Provinciale Ecologische Hoofdstructuur gepresenteerd. Vervolgens werd onderzocht welke diersoorten baat zouden vinden bij de aanleg van ecologische verbindingen. Uit deze analyse volgden ook aanwijzingen voor maatvoering, inrichting en beheer van de aan te leggen verbindingzones. Dit alles leidde in 1996 tot het rapport *Ecologische verbindingzones in Zuid-Holland, aanwijzingen voor inrichting en beheer*. Wat de Duin- en Bollenstreek betreft werden de gewenste verbindingen ook opgenomen in het in 1996 gesloten *Pact van Teylingen*.

Voor de gemeente Noordwijk zijn van belang:

- a. Coepelduynen - Offem - Leeuwenhorst
- b. Leeuwenhorst - Noordduinen
- c. Leeuwenhorst - Polder Hoogeweg

In het *Pact van Teylingen* en in de provinciale nota uit 1996 is de exacte ligging van de voorgestelde verbindingen veelal schetsmatig aangegeven. In overleg tussen de verschillende partijen zou de ligging van de ecologische verbindingen nauwkeurig worden vastgesteld. De gemeente Noordwijk is reeds in 1994 gestart met discussies over ecologische verbindingen. Hieronder volgt een samenvatting van wat op dit gebied sindsdien is gebeurd. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met enkele opmerkingen over ecologische verbindingen tussen de duingebieden ten zuiden en ten noorden van Noordwijk aan Zee en over het belang van open, agrarische gebieden als ecologische corridors.

5.3 VERBINDING COEPELDUYNEN - OFFEM - LEEUWENHORST

In 1994 verscheen de *Structuurschets Landschappelijk-ecologische zone in het Tussengebied Noordwijk-Katwijk*.

Hierin werd door de gemeente invulling gegeven aan de eis van gedeputeerde staten van Zuid-Holland om bij de inrichting van het gebied tussen Katwijk en Noordwijk duidelijk aan te geven waar de ecologische verbinding gerealiseerd zou worden.

De provincie Zuid-Holland wilde alleen toestemming verlenen voor de aanleg van een nieuw bedrijventerrein ('s-Gravendijck), een nieuw bedrijvenpark voor ESTEC en een nieuwe Katwijkse woonwijk als een begin werd gemaakt met de aanleg van een ecologische verbinding tussen de Coepelduynen en de landgoederen Offem en Leeuwenhorst.

De provincie Zuid-Holland stelde voor een bosgordel aan te leggen langs de zuidrand van de nieuwe woonwijk Vinkeveld.

Aan de westzijde moest deze bosgordel aansluiten op de beboste steilrand van De Zuid, aan de oostzijde moest deze bosgordel via wat nu Offem-Zuid wordt genoemd, aansluiten op het eigenlijke landgoed Offem.

Het toenmalige college van B&W ging hiermee niet akkoord en kwam met een alternatief dat door de provincie werd geaccepteerd.

Om bollengrond te kunnen sparen werd in dit plan bijzondere betekenis toegekend aan het terrein van Willem van den Bergh. "Waarom bomen planten in de open polder Vinkeveld als hier al zoveel bomen staan?", was de redenering. Wel zegde de gemeente toe een strook grond te reserveren op het aan te

leggen bedrijvenpark s'-Gravendijck om daar de volgende schakel in de ecologische verbinding te kunnen realiseren. Verder zou de verbinding lopen via de brede berm van de N206 en enkele daar nog aan te kopen stroken grond. Deze aankopen werden gekoppeld aan eventuele woningbouw ten zuiden van Offem.

Wat is tot nu toe van deze ecologische verbinding gerealiseerd? Bij de aanleg van het bedrijventerrein 's-Gravendijck werd aan de noordzijde een strook van wisselende breedte (25-38 m) gereserveerd voor de ecologische verbinding. In deze strook werden later op ruime afstand van elkaar bomen en in meer dichte groepen ook struiken geplant. Hierbij werd gebruik gemaakt van een soortenrijk assortiment. Ook werden twee kleine poelen in deze strook opgenomen. De watergang langs de noordzijde kreeg een steil talud en een oeverbeschoeiing van hardhout. Langs deze sloot werd een strook van zo'n vijf meter vrij van beplanting gehouden. Deze strook is ook te vinden in de plannen voor de Rijn-Gouwelijn-West als (deel van) een tracé van een van de varianten. De realisatie van de overige schakels in het traject Coepelduynen - Offem laat nog op zich wachten. Wel werd in de afgelopen jaren gesproken over de aanleg van 'stepping stones' langs de N206 tussen de Krom en Offem. De oude vuilstort aan de Achterweg zou hierin een belangrijke rol kunnen spelen evenals de smalle bosstrook aan het einde van de Hogeweg. De aanleg van het traject Offem - Leeuwenhorst is ook nog niet geheel gerealiseerd. Bij de aanleg van het grote parkeerterrein voor het Zilveren Kruis werd gekozen voor veel siergewassen en solitaire bomen langs de rand, in plaats van de mogelijkheid te benutten het groen rond deze parkeerplaats een functie te geven in de gewenste ecologische corridor.

Voor de twee delen van dit traject (Schiestraat - Van Berckelweg en Van Berckelweg - Geversbaan) werd aanvankelijk uitgegaan van het idee dat de reeds bestaande villatuinen (Everwijnpark, Gooweg) voldoende groot zijn om te kunnen functioneren als ecologische zone.

In tweede instantie is in de thans in aanbouw zijnde woonwijk Boechorst een strook grond gereserveerd, grenzend aan het Everwijnpark en doorlopend naar de Schiestraat, teneinde deze strook aan te leggen als ecologische verbindingzone.

Grondverwerving voor ecologische zones gaat moeizaam

5.4 VERBINDING LEEUWENHORST - NOORDDUINEN

In 1995 werd een werkgroep geïnstalleerd die de mogelijkheden moest onderzoeken om te komen tot een ecologische verbinding door de Noordzijderpolder. In deze werkgroep waren naast de gemeente Noordwijk ook vertegenwoordigers van de plaatselijke afdeling van de (toenmalige) WLTO, de plaatselijke ondernemersvereniging en de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk vertegenwoordigd. De werkgroep kwam met het voorstel een verbindingszone langs de Northgodreef aan te leggen.

In deze zone zou een wandelpad worden aangelegd en ook zou een duinrel worden gegraven die het overtollige water uit het Duinpark zou afvoeren naar de Duinwetering. De beplanting zou moeten bestaan uit laagblijvende struiken teneinde het zicht op de open bollenvelden in tact te laten. Het plan werd echter niet uitgevoerd omdat het bestuur van de WLTO zich er niet in kon vinden. Het verkopen van een smalle strook bollengrond ten behoeve van natuurontwikkeling bleek onacceptabel.

In het *Pact van Teylingen* en in de nota *Ecologische verbindingszones in Zuid-Holland*,

die beide kort hierna in 1996 gepubliceerd werden, werd deze ecologische verbinding niet langs de Northgodreef, maar verder noordwaarts ter hoogte van het landhuis Dijk en Burg aangegeven. In het bestemmingsplan landelijk gebied Noordzijderpolder werd vervolgens de hier aanwezige paardenrenbaan aangewezen als de plaats waar een ecologische zone gerealiseerd zou kunnen worden. Voor deze plaats was gekozen om bollengronden te ontzien. De eigenaar liet duidelijk merken dit een slecht idee te vinden door een jaar lang een groot bord op zijn erf te zetten met het opschrift "hier geen ecologische tippelzone". De kans dat hier op basis van vrijwilligheid gronden worden verworven om de ecologische verbinding te realiseren, lijkt vooralsnog erg klein.

5.5 VERBINDING LEEUWENHORST - POLDER HOOGEWEG

In het provinciale rapport wordt gesproken over een 30 meter brede moerasverbinding langs de Maandagse en Dinsdagse Watering. Deze zou bij de Schiestraat moeten aansluiten op de bosverbinding van Offem - Leeuwenhorst. Over deze verbinding is nog vrijwel geen overleg gevoerd.

Als eerste schakel zou het grasland tussen het fietspad en de Maandagse Watering ter hoogte van Manege Wassenaar (met daarin een plas-dras situatie) kunnen dienen.

Met de verplaatsing van dit manegebedrijf, vanwege de ontwikkeling van het bedrijventerrein Klei-oost en de daarmee in verband staande grondruil, kan dit plas-drasgebied op afzienbare termijn daadwerkelijk worden aangelegd.

5.6 VERBINDING COEPELDUYNEN - NOORDRAND NOORDWIJK

In paragraaf 4.2 werd al aangegeven dat de zeeduinen langs de boulevards kunnen worden beschouwd als een smalle ecologische verbinding tussen bovengenoemde duingebieden. Bij de ontwikkeling van het Middengebied zal worden onderzocht of het mogelijk is om door middel van aanvullende groenvoorzieningen de beboste binnenduinrand van de Coepelduynen te verbinden met het binnenduinrandbos ten noorden van Noordwijk aan Zee.

Hierdoor ontstaat ook een smalle ecologische verbinding (zie ook 9.3.4)

5.7 OPEN ECOLOGISCHE VERBINDINGEN

In het Natuurbeleidsplan en ook in de provinciale nota uit 1996 ligt de nadruk sterk op de

aanleg van bosverbindingen en in mindere mate op die van moerasstroken als natte verbindingen.

Voor bepaalde dieren is het behoud van de openheid in het landschap evenwel ook van groot belang. Zo vormt de Polder Hoogeweg met de Elsgeesterpolder eigenlijk één groot samenhangend weidevogelgebied.

Juist de brede, open verbinding tussen beide polders via de zogenaamde Kop van Rijnsburg, vastgelegd in het Pact van Teylingen, maakt uitwisseling tussen beide gebieden mogelijk. Behalve voor de dieren van het open veld zijn open verbindingen ook van belang als zichtlijnen in het landschap.

In de gemeente Noordwijk kan wat dit betreft gedacht worden aan het Middengebied, het Vinkeveld, De Klei en de Zwetterpolder.

In dit verband wordt verwezen naar het rapport "Open Geest, landschapsonderzoek van het project Revitalisering Open Landschap, dat in opdracht van het toenmalige Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek medio 2003 is opgesteld.

Blauwe zeedistel langs de Koningin Wilhelminaboulevard

6. Natuur en recreatie

Bij openluchtrecreatie waarbij de natuurlijke omgeving een rol speelt, kunnen allerlei activiteiten worden genoemd. Hieronder volgt eerst een overzicht van deze activiteiten. In het kort wordt aangegeven op welke wijze deze activiteiten beslag leggen op de 'groene ruimte'. Na dit overzicht wordt nader ingegaan op de tegengestelde belangen als het gaat om natuurbehoud en de genoemde vormen van openluchtrecreatie.

6.1 RECREATIE IN DE GROENE RUIMTE

6.1.1 Wandelen

Onder deze noemer is een breed scala van activiteiten van "even de hond uitlaten" tot het deelnemen aan georganiseerde wandelmarsen te rangschikken. In ieder geval wordt de charme van het wandelen vooral bepaald door het gebied waarin men zich bevindt. Ook voor een korte wandeling met de hond wordt graag gebruik gemaakt van een groene omgeving. Populaire plaatsen in dit verband zijn het centrale deel van het beschermd natuurmonument Noordrand Noordwijk, bij velen bekend als 'de trimbaan', het beboste duingebied bij de Duindamse Slag, het noordelijke deel van het beschermde natuurmonument Coepelduynen en natuurlijk het strand. Binnen de bebouwde kom wordt veel gebruik gemaakt van al of niet daarvoor aangewezen brede bermen en groenstroken om de hond uit te laten. Voor wandelingen van enkele kilometers zoekt de recreant graag het buitengebied op waar het geluid van auto's niet al te nadrukkelijk aanwezig is. Gebieden waar veel wandelaars komen zijn: strand, Noordduinen en Amsterdamse Waterleidingduinen. In laatstgenoemd gebied is het toegestaan ook buiten de paden te lopen. Gelet op het gevaar van tekenbeten waardoor men de ziekte van Lyme kan oplopen, wordt hiervan weinig gebruik gemaakt. Veel wandelaars gebruiken ook het wandelpad dat langs het fietspad door de Coepelduynen is aangelegd, al dan niet in combinatie met het pad dat langs de binnenduinrand van dit duingebied loopt. Bovendien speelt het landgoed Leeuwenhorst een belangrijke rol als wandelgebied voor Noordwijkers, met name voor bewoners van Noordwijk-Binnen.

Voor veel mensen is het strand ook een belangrijk wandelgebied met name buiten het badseizoen. Lekker uitwaaien en je voeten zetten op zand waarin nog geen voetafdruk is te zien, maken zulke wandelingen voor velen bijzonder aantrekkelijk.

6.1.2 Hardlopen

Hardlopers, dikwijls trimmers genoemd, maken vooral gebruik van het strand en de wandelen fietspaden in de Noordduinen en de Amsterdamse Waterleidingduinen.

De parkeerplaats aan het begin van de Duindamse Slag is vaak het vertrekpunt van hardlopen in groepsverband. In mindere mate geldt dat ook voor de parkeerplaats bij De Zilk (AWD) en de Langevelderslag (strand en Luchter Zeeduinen).

6.1.3 Fietsen

Het fietsen wordt op drie soorten rijwielen beoefend: fiets, racefiets en mountainbike (of all-terrain-bike (ATB)). Het gewoon een eindje fietsen, al dan niet in gezinsverband, is een populaire bezigheid. Dat geldt niet alleen voor de bewoners van de Duin- en Bollenstreek, maar ook voor de gasten die hier verblijven. Op dagen dat het geen strandweer is, worden in Noordwijk enkele honderden fietsen verhuurd en steeds meer gasten nemen hun eigen fiets mee.

Door de duingebieden lopen goede fietspaden die door velen gebruikt worden.

In de Amsterdamse Waterleidingduinen is fietsen niet toegestaan. Wel kan men hier sinds kort onder leiding van een duinwachter een fietstocht maken.

Buiten het duingebied liggen fietspaden langs de Maandagse Watering, door het bedrijventerrein 's-Gravendijck en langs diverse doorgaande wegen zoals Gooweg, Herenweg, Zwarteweg en Van Berckelweg. Bovendien gebruiken fietsers graag rustige binnenwegen zoals de Bronsgeesterweg, de Achterweg en de Haarlemmertrekvaartweg. Staat bij het gewone fietsen de groene omgeving centraal waarbij afstand en snelheid er minder toe doen, bij wielrenners ligt dat anders.

Wielrenners zijn sporters die, dikwijls in groepsverband, een flinke afstand binnen een bepaalde tijd wensen af te leggen.

Hoewel de wielrenner minder op de omgeving let dan de gewone fietser, zal de wielrenner ook aangeven graag door de duinen te fietsen. Sporters op een mountainbike, dikwijls alleen of in een klein groepje, maken in veel gevallen ook gebruik van de fietspaden.

Bovendien vormt het strand een uitdaging voor deze sporters. In de Noordduinen is door Staatsbosbeheer een speciale route van enkele kilometers voor mountainbikers uitgezet. Daarnaast worden mountainbikers regelmatig aangetroffen op de voetpaden in het beschermd natuurmonument Noordrand Noordwijk, de voetpaden in de Noordduinen, de voetpaden in de Luchter Zeeduinen en op en buiten de paden in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

6.1.4 Paardrijden

De meeste liefhebbers van paardrijden doen dat het liefst buiten de overkapping van de manege. Daarvoor is een groot deel van het Noordwijkse strand beschikbaar. In de Noordduinen is een netwerk van ruiterspaden aangelegd. Een ruiterspad dat bij het Wantveld begint, sluit aan op dit padennet. Af en toe begeven ruiters zich buiten de ruiterspaden. Dat betreft vrijwel nooit ruiters die gestart zijn bij een van de Noordwijkse maneges. Het gaat hier vrijwel steeds om ruiters van buiten de regio die met vrachtauto's naar het Wantveld of de Duindamse Slag rijden en vanaf deze plaatsen de duinen in gaan. In de Amsterdamse Waterleidingduinen zijn ook enkele ruiterspaden aangelegd die slechts met een speciale vergunning gebruikt mogen worden.

6.1.5 Natuurbeleving

De meeste mensen die speciaal van de natuur willen genieten of onderzoek willen doen, zijn te rangschikken bij de wandelaars en de fietsers. Met een speciale onderzoeksvergunning, te verlenen door de beherende instanties, mag in de natuurgebieden buiten de paden worden gelopen.

6.1.6 Vissen

Het vissen in de Noordzee gebeurt vrijwel uitsluitend in georganiseerd verband. Vanaf één plaats op het strand is het toegestaan met bootjes de zee op te gaan. Behalve het vissen vanuit en met bootjes wordt ook met hengels vanaf het strand gevestigd.

Enkele keren per jaar worden zeeviswedstrijden gehouden waarbij de zeehengelaars enkele kilometers van het strand bezetten. Naast deze twee vormen van zeevisserij vindt nog het vissen met het kornet plaats. Hierbij wordt met mankracht (een enkele keer met tractor of auto) een sleepnet door het water tussen branding en strand getrokken. Het vangen van garnalen vormt hierbij het hoofddoel. Het vissen met de hengel op zoetwatervis vindt vooral plaats langs de Maandagse Watering. Hier is het mogelijk om de auto dichtbij het water te parkeren.

6.1.7 Varen

Het varen op zee wordt behalve door sportvissers ook beoefend door zeilers en surfers. Voor beide laatstgenoemde groepen zijn op het strand speciale voorzieningen aanwezig. De brede binnenwateren (Schie, Maandagse Watering, Leidse Vaart) worden weinig voor pleziervaart gebruikt. Bij de Noordwijkerhoek bevindt zich sinds enkele jaren een aanlegsteiger voor een tiental vaartuigen. Kanovaarders maken niet veel gebruik van de doorgaande waterwegen. Vooral in de weekenden vaart wel eens een speedboot door de Maandagse Watering en de Leidse Vaart.

6.1.8 Zwemmen

Op mooie stranddagen bezetten de badgasten de volle breedte van het strand over vele kilometers. Ten behoeve van de badgasten worden in het zomerseizoen ook dagelijks kilometers strand schoongemaakt. Hierbij wordt niet alleen afval in en naast de bakken opgeruimd, maar wordt ook veel materiaal dat door de zee is aangevoerd (bijv. zeewier) verwijderd. De zomerse strandrecreatie waarbij zwemmen en zonnen centraal staan, concentreert zich vooral voor de boulevards, bij de Duindamse Slag en de Langevelderslag.

6.1.9 Golfen

In de gemeente Noordwijk liggen drie golfterreinen. Het grootste terrein ligt in de Noordduinen en wordt beheerd door de Noordwijkse Golfclub. Op het terrein van ESTEC ligt een golfbaan die alleen gebruikt kan worden door het eigen personeel. Bij de Noordwijkerhoek aan de Van Berckelweg ligt het terrein van het Golfcentrum Noordwijk.

6.1.10 Zweefvliegen

Het voormalige vliegveld Ruigenhoek, gelegen in de Amsterdamse Waterleidingduinen dichtbij de bocht van de Vogelaardreef, wordt gebruikt door de Kennemer Zweefvliegclub.

De zweefvliegtuigen worden hier met een lier omhoog getrokken. Een vergelijkbare activiteit is het zeilvliegen (parapenten). Bij de Langevelderslag is in de zeereep een afsprongplaats gecreëerd. Omdat deze sport alleen bij een matige NW-wind beoefend kan worden, wordt van deze afsprongplaats weinig gebruik gemaakt.

6.2 TEGENGESTELDE BELANGEN

6.2.1 Inleiding

Voor een aantal planten en dieren maakt het niet zoveel uit of er een drukke weg dicht langs hun leefgebied loopt of niet. Zo blijken in de brede, onbemeste grasstroken langs de snelwegen veel muizen voor te komen. Reigers en aalscholvers zitten op lantaarnpalen terwijl het verkeer onder hen door raast. Bepaalde wegbermen zijn paarsgekleurd door de rietorchissen, ongeacht of de weg veel of weinig verkeer verwerkt. Er zijn zelfs planten die vooral te vinden zijn op wandelpaden. Voor veel meer soorten is het echter van levensbelang dat de drukte in hun leefgebied bepaalde grenzen niet overschrijdt. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd begonnen met onderzoek naar de invloed van wandel-, fiets- en autoverkeer op broedvogels. Nogal wat soorten weidevogels bleken geschikte graslanden te mijden als deze te dicht bij een fietspad of een verkeersweg lagen. De afstand tot een verkeersweg werd groter naarmate de drukte op die weg toenam. In de duinen bleken de broedvogels van het open duin een veel grotere afstand tot drukke fiets- en wandelpaden aan te houden dan broedvogels van dichte struwelen zoals de nachtegaal. In alle gevallen was de uitkomst: hoe groter de rust in het gebied des te meer vogels maken van dit gebied gebruik. Wat hiervoor over vogels is gezegd, geldt in grote lijnen ook voor veel soorten zoogdieren, zoals ree en vos. In het voorgaande is aangegeven op welke wijze de verschillende vormen van openluchtrecreatie beslag leggen op de groene ruimte. Hieronder wordt aangestipt in welke gevallen nadelige effecten op de natuurwaarden te verwachten zijn.

6.2.2 Wandelen

In het algemeen heeft wandelen weinig invloed op de ontwikkeling van de plantengroei en het insectenleven in een bepaald gebied. Dat geldt in veel gevallen niet voor grotere dieren als vogels en zoogdieren.

In de stille uren wordt de omgeving van de paden wel gebruikt als foerageergebied, maar voor het bouwen van een nest (of het graven van een hol) wordt toch een zekere afstand tot de paden in acht genomen.

Die afstand is van soort tot soort verschillend en kan variëren van enkele meters bij een merel tot honderd meter of meer bij een grutto.

Deze afstanden worden sterk beïnvloed door de drukte op het pad en de begroeiing langs het pad of in de naaste omgeving. Zo neemt de afstand van broedende vogels tot het pad aanzienlijk toe als daar regelmatig loslopende honden passeren. De tolerantie van bepaalde soorten stijgt daarentegen als er dicht bij het pad dichte bosschages te vinden zijn waarin de vogels zich bij onraad kunnen verschuilen.

Van belang is ook hoe dicht de paden bij elkaar liggen. Het padennet kan zo fijnmazig zijn dat de dieren zich letterlijk van alle kanten bedreigd voelen. Dat is bijvoorbeeld het geval in delen van het dennenbos bij de Duindamse Slag. Staatsbosbeheer probeert hier de grootste recreatiedruk in het dennenbos op te vangen om zo het open duin rustig te houden.

Hiertoe is in het bos een dicht padennet aangelegd terwijl in het open duin oude paden zijn opgeheven. In de Coepelduynen is tien jaar geleden een voetpad aangelegd van de binnenduinstrand vlakbij de Willem van den Bergh naar de Boerhaaveweg. Wandelaars mogen hier het gehele jaar, ook in gezelschap van honden, buiten het pad lopen.

Deze intensieve recreatie heeft een duidelijk zichtbare, negatieve invloed op de vegetatie gehad, terwijl er in deze strook vrijwel geen broedvogel meer te vinden is. Hetzelfde kan worden opgemerkt over de invloed van de recreatie in een groot deel van het beschermd natuurmonument Noordrand Noordwijk.

Toch zijn dergelijke, intensief gebruikte zones van belang omdat hierdoor een zonering in de recreatiedruk ontstaat en het verder gelegen dungebied rustig blijft.

Voor veel meeuwen is het strand voedsel- en rustgebied. Dat geldt ook voor de vele drie-teenstrandlopers die langs de waterlijn rennen.

Wandelen met de hond bij de Duindamse Slag

In het zomerhalfjaar komen ook groepen sterns op het strand rusten.

Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw werd voorbij de Langevelderslag ook door plevieren op het strand gebroed.

Bij enkele wandelaars vliegen de vogels even op om even later weer neer te strijken.

Wordt het drukker dan gaan de meeuwen tegen de duinvoet zitten of ze strijken neer in zee achter de branding om betere tijden af te wachten. Als het heel druk wordt, bijvoorbeeld in een mooi weekend, verlaten de meeuwen het strand en zoeken de rust op van Polder Hoogeweg of een braakliggend bollenveld. Strandlopers zoeken op drukke stranddagen het gebied bij de provinciegrens op of vliegen nog verder in noordelijke of zuidelijke richting.

Wandelen is op zich een vorm van recreatie die in veel gevallen goed te combineren is met natuurbehoud. De negatieve invloed die wandelen kan hebben, wordt sterk bepaald door de aard van het terrein, de fijnmazigheid van het padenstelsel en het aantal wandelaars dat tegelijkertijd in het gebied aanwezig is. De negatieve invloed van wandelaars op de natuurwaarden wordt zeer versterkt door de aanwezigheid van loslopende honden.

6.2.3 Hardlopen

Wat hiervoor over wandelen is gezegd, geldt in grote lijnen ook voor hardlopers. Hieraan kan worden toegevoegd dat de kans op verstoring toeneemt als luidruchtige trimmers in groepsverband hun rondjes afleggen. Dat is met name bij de Duindamse Slag het geval.

6.2.4 Fietsen

Ook ten aanzien van fietspaden nemen dieren een zekere afstand in acht. De verstoring wordt groter als ook brommers en scooters van het pad gebruik maken. Omdat fietsers zich doorgaans niet door loslopende honden laten vergezellen, heeft een fietspad (zonder brommers) dikwijls minder negatieve 'uitstraling' dan een druk voetpad. Dat neemt niet weg dat een eventueel fietspad door een open graslandgebied (bijvoorbeeld Polder Hoogeweg) brede stroken aan weerszijden ongeschikt maakt als broedgebied voor grutto's of als foerageergebied voor overwinterende goudplevieren. Het effect van wielrenners op de omgeving zal vrijwel gelijk zijn aan dat van fietsers. Dat geldt niet in alle gevallen voor mountainbikers. Het parcours door het bos in de Noordduinen heeft het aantal rustige stukken in dit gebied verder doen afnemen.

Bovendien vertonen sommigen zich ook buiten de paden, zelfs in de Amsterdamse Waterleidingduinen, waardoor naast verontrusting van dieren ook zichtbare schade aan de vegetatie optreedt.

6.2.5 Paardrijden

Rustende vogels op het strand worden snel verstoord door paarden, zeker als deze in galop naderen. Het gedreun van de hoeven en het imposante silhouet zullen daar zeker toe bijdragen. De verstoring door ruiters die op de ruiterspaden blijven is in de duinen gering. Anders is dat met ruiters die buiten de paden treden. Hierdoor kan kwetsbare vegetatie beschadigd worden.

6.2.6 Natuurbeleving

Al eerder werd opgemerkt dat veel mensen die voor de natuurbeleving naar buiten gaan zich in het algemeen als rustige wandelaars (of fietsers) zullen gedragen. Populaire gebieden voor deze categorie zijn de bossen van landgoed Leeuwenhorst en de Amsterdamse Waterleidingduinen. Ook het strand ten noorden van de Langevelderslag in combinatie met de Luchter Zeeduinen trekt veel wandelaars die aandacht hebben voor de natuur.

6.2.7 Vissen

De zeevisserij zoals die als hobby vanaf het strand wordt bedreven, heeft geen negatieve effecten op het leven in de kustzone. Wat de hengelsport op zoetwatervis betreft kan worden opgemerkt dat deze bezigheid soms nadelige effecten op de omgeving heeft. Het gebeurt regelmatig dat vanuit de dichtbij geparkeerde auto harde muziek klinkt. Ook heeft de hengelsportliefhebber soms weinig oog voor de oeverbegroeiing. Deze wordt soms platgetrapt om een goede visstek te creëren.

6.2.8 Varen

Windsurfen en zeezeilen zijn geconcentreerd op drie strandgedeelten, waardoor deze activiteiten slechts een kleine rol spelen als het gaat om verstoring op het water en langs de kustlijn. De pleziervaart op de brede binnenwateren vindt doorgaans in een rustig tempo plaats waardoor de oeverbegroeiing en de daarin gelegen vogelnesten niet beschadigd worden. Dat geldt ook voor de salonboot die in de zomer dagelijks van het Schie naar de Kager Plassen en terug vaart. Af en toe vaart een speedboot vanuit Katwijk de Maandagse Watering op.

Fietsen op de Nachtegaalslaan

Paardrijden in de Noordduinen

Dit gebeurt soms met zo'n snelheid dat door de hoge boeggolf nesten van futen en meerkoeten worden weggespoeld.

6.2.9 Zwemmen

Op mooie zomerdagen zijn kilometers strand over de volle breedte bezet met badgasten. Op zulke dagen zijn er nauwelijks nog plaatsen langs het Noordwijkse strand waar vogels enige rust vinden.

Het gaat hierbij echter om een beperkt aantal dagen in een tijd dat er vergeleken met het winterhalfjaar betrekkelijk weinig vogels op het strand verblijven.

Het verstoringseffect van badgasten op strandvogels is dan ook veel minder groot dan dat van wandelaars en ruiters die het gehele jaar door aanwezig zijn.

6.2.10 Golfen

Een golfbaan kan zodanig worden aangelegd en beheerd dat er zich natuurwaarden kunnen ontwikkelen. Omdat een baan veel ruimte inneemt, gaan er bij de aanleg in veel gevallen reeds aanwezige natuurwaarden verloren.

Op de golfbaan van ESTEC heeft men zo'n tien jaar geleden het beheer op ecologische leest geschoeid.

Er werden enkele poelen met licht glooiende oevers gegraven. Hierin vestigden zich spoedig allerlei water- en oeverplanten.

Ook werd op enkele plaatsen de bodem verlaagd om moerassige duinvalleities te laten ontstaan. Verder werden de fairways versmald ten gunste van de rough waarin allerlei wilde planten een kans kregen.

Al eerder werd opgemerkt dat het terrein van de Noordwijkse Golfclub in de Noordduinen grote natuurwaarden bezit.

Voor een deel is dit niet dankzij de golfsport, maar ondanks de golfsport.

Bij de aanleg van de 18 holes in de jaren zestig is het toen gawe duingebied ernstig aangetast.

Dat in dit gebied desondanks veel natuurwaarden aanwezig zijn, komt door de natuurwaarden in de stukken die indertijd niet op de schop zijn gegaan en de rust die hier heerst. Bovendien profiteren brede zones langs de holes van de overvloedige beregening in tijden van droogte.

Een zomerse dag tussen politiepost en vuurtoren

Bij de aanleg van de golfbaan aan de Van Berckelweg zijn nauwelijks natuurwaarden verloren gegaan. Vanwege de compacte aanleg zijn momenteel vrijwel geen natuurwaarden aanwezig.

De plannen deze baan uit te breiden in Polder Hoogeweg werden door de provincie Zuid-Holland tegengehouden.

Weliswaar zouden er bij de aanleg bepaalde natuurwaarden ontwikkeld kunnen worden, maar dit zou ten koste gaan van de grote natuurwaarden die dit gebied nu kent als broed- en overwinteringsgebied van allerlei soorten water- en weidevogels.

6.2.11 Zweefvliegen

De invloed van het zweefvliegen op de naaste omgeving is gering. Op het vliegveld zelf wordt door weinig vogelsoorten gebreed, terwijl de natuurwaarden op botanisch gebied gering zijn. Door stijging van de waterstand in het nabij gelegen Oosterkanaal wordt verwacht dat zweefvliegen hier binnen enkele jaren niet meer mogelijk zal zijn.

Een zeilvlieger die langs de zeereep zweeft, doet vrijwel altijd alle vogels op het strand opvliegen. Wellicht is dit een kwestie van gewenning. Een dergelijke gewenning is niet vastgesteld bij passerende helikopters of ultra-light vliegtuigjes.

7. Uitgangspunten voor gemeentelijk natuurbeleid

In het voorgaande is uiteengezet dat in de gemeente Noordwijk veel natuurgebieden en gebieden met natuurwaarden liggen. De natuurwaarden in deze gebieden staan in meer of mindere mate onder druk vanwege allerlei ontwikkelingen. Op sommige daarvan kan de gemeente wel invloed uitoefenen, maar op andere niet. In dit hoofdstuk wordt een visie voor gemeentelijk natuurbeleid geformuleerd. Uitgaande van die visie worden vervolgens enkele uitgangspunten genoemd die de basis kunnen vormen voor gemeentelijk natuurbeleid.

7.1. NATUUR EN LANDSCHAP ONDER DRUK

Allerlei ontwikkelingen hebben een negatieve invloed op de natuurwaarden en op de beleving van het landschap.

Een aantal wordt hier genoemd:

- De aanleg van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen legt een claim op de open ruimte.
- De toegenomen vrije tijd wordt voor een deel besteed aan openluchtrecreatie. Hoewel allerlei vormen van recreatie weinig schade aan de natuurwaarden toebrengen, geldt in het algemeen dat intensieve recreatie nadelig uitwerkt op de natuurwaarden.
- De toegenomen mobiliteit veroorzaakt meer drukte op de wegen en een grotere geluids-overlast. Hierdoor mijden veel dieren de omgeving van wegen.
- De intensivering van de veehouderij (mestinjector, vroeg maaien en hoge veebezetting) heeft een negatieve invloed op het aantal weidevogels.
- De groei van de glastuinbouw (als ondersteunend glas op bollenbedrijven of als zelfstandig glastuinbouwbedrijf) heeft geleid tot een aantasting van landschapswaarden en een afname van vogels van het open veld.
- De toename van struikbegroeiing in de duinen, veroorzaakt door stikstofdepositie vanuit de lucht in combinatie met de vermindering van het aantal konijnen, heeft negatief uitgewerkt voor een aantal planten en dieren.

Daar tegenover is ook een aantal positieve punten te noemen:

- De dynamiek in de duinen is toegenomen door het stimuleren van verstuingen.
- Dankzij natuurherstelprojecten zijn er meer vochtige valleien in de duinen ontstaan.
- De teloorgang van de natuurwaarden in het agrarisch gebied heeft in het bollenland en in Polder Hoogeweg minder toegeslagen dan op veel plaatsen elders in Nederland.

7.2 GEMEENTELIJKE VISIE OP NATUURBELEID

Uit de punten die in 7.1 werden genoemd, blijkt dat bepaalde ontwikkelingen wel door gemeentelijk beleid te beïnvloeden zijn en andere niet of nauwelijks.

Bij dit laatste moet bedacht worden dat een belangrijk deel van het natuurbeleid reeds wordt bepaald door de rijksoverheid (bijv. de Flora- en Faunawet) en de provincie (bijv. streekplan Zuid-Holland West). Binnen de begrenzing van hun bezittingen hebben terreinbeherende instanties grote invloed op het te voeren beleid. Zie hiervoor paragraaf 8.2. Er blijven evenwel genoeg aandachtsvelden over waar de gemeente wel een sturende rol kan vervullen of in ieder geval bestaande ontwikkelingen kan beïnvloeden.

Het is daarom zinvol dat de gemeente aangeeft welke uitgangspunten hierbij gehanteerd zullen worden. Een samenhangend geheel van uitgangspunten gaat uit van een bepaalde visie. Deze is voor de gemeente Noordwijk als volgt te formuleren:

De gemeente Noordwijk verkeert in de bijzondere situatie dat prachtige natuurgebieden binnen de gemeentegrenzen liggen. Ook buiten deze gebieden zijn in de gemeente op veel plaatsen belangrijke natuur- en landschapswaarden aanwezig. De gemeente beschouwt dit alles als een waardevol bezit, dat met zorg behandeld moet worden.

7.3 UITGANGSPUNTEN

De bovenomschreven visie leidt tot uitgangspunten op diverse terreinen:

- a. Bij het nemen van planologische beslissingen wordt het belang van natuur en landschap als één van de planologisch relevante factoren meegewogen.
Blijkt dat andere belangen zwaarder wegen, dan zal geprobeerd worden om door mitigerende (verzachtende) en compenserende maatregelen de schade voor de natuur zoveel mogelijk te beperken.
- b. De gemeente stelt zich in principe positief op ten aanzien van plannen van anderen die beogen de natuurwaarden te behouden en te versterken.
- c. Bij het beleid ten aanzien van recreatie en toerisme wordt de sterke positie van Noordwijk als kustgemeente met veel natuur benadrukt. Dit mag er evenwel niet toe leiden dat natuur en landschap sterk onder druk komen te staan.
Het landschap in de Duin- en Bollenstreek is immers drager voor zowel sierteelt, toerisme en natuur.
- d. Ten aanzien van het openbare groen streeft de gemeente naar handhaving en versterking van natuurwaarden in de woonomgeving.
- e. De gemeente onderschrijft het belang van natuureducatie en stimuleert particuliere initiatieven in dezen.

8. Beleidskader

Voor het ontwikkelen van gemeentelijk natuurbeleid is het van belang te weten welke zaken door middel van wet- en regelgeving zijn vastgelegd. Het volgende overzicht is zeker niet volledig maar noemt wel een aantal belangrijke regelingen op dit gebied. Natuurbeleid wordt ook gevoerd door de terreinbeherende instanties.

In paragraaf 8.2 worden de belangrijkste zaken wat dat betreft op een rijtje gezet.

In de Bijlagen wordt verder aangegeven waar binnen Noordwijk sprake is van het voorkomen van beschermde dier- of plantensoorten en op grond van welk wettelijk instrument de bescherming daarvan is vastgelegd.

8.1 WET- EN REGELGEVING

8.1.1 Nota Ruimte

Deze in 2005 door beide kamers behandelde nota bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van ons land tussen nu en 2020. De nota zet in op een sterke economie, een leefbare samenleving en een aantrekkelijk landschap. Wat dat laatste betreft is voor onze regio vooral van belang wat gezegd wordt over mainports en greenports. De mainport Schiphol mag doorgroeien wat gevolgen zal hebben voor de plaats van eventuele nieuwe woningbouwlocaties. Verder is de Bollenstreek aangewezen als greenport voor de bollenteelt. Het samenwerkingsverband Holland Rijnland haakt hier op in door plannen te ontwikkelen voor versterking van het gehele bollen- en bloemencomplex (inclusief glastuinbouw). In de Nota Ruimte wordt verder uitvoerig ingegaan op reeds bestaande wetgeving ten aanzien van de EHS en het compensatiebeginsel (zie 8.1.7). Onder het motto "decentraal wat kan en centraal wat moet" kiest het Rijk voor de ontwikkeling van de EHS als grootschalige groene onderlegger van ons land.

Aan de andere overheden zoals de provincies en gemeenten wordt de realisering van de kleinschaliger ecologische structuren overgelaten.

8.1.2 Streekplan Zuid-Holland West

In het streekplan zijn de eisen die de landelijke overheid stelt ten aanzien van de ruimtelijke ordening op provinciaal niveau vertaald.

De provincie Zuid-Holland heeft ook de afspraken uit het *Pact van Teylingen* (1996) in het streekplan opgenomen. De gemeentelijke bestemmingsplannen moeten voldoen aan wat in het streekplan staat. In het streekplan is bijvoorbeeld te vinden welke gebieden de status van natuurgebied hebben en waar de bebouwingscontouren liggen.

Zo wordt landgoed Offem in het streekplan een natuurgebied genoemd. Ook worden in het Streekplan de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur aangegeven.

8.1.3 Natuurgebiedsplan Bollenstreek - Ade - Rijnland Noord

Dit plan, opgesteld na vaststelling van het streekplan, kan beschouwd worden als een aanvulling op het streekplan voor wat betreft de natuurgebieden. Het gaat hier om gebieden die door dit plan al wel een hoge planologische bescherming krijgen, maar waar het terreinbeheer (nog) niet op behoud en versterking van de natuurwaarden is afgestemd. Voorbeeld van een natuurgebied volgens dit plan: Polder Hoogeweg.

8.1.4 Natuurbeschermingswet

In deze wet worden bepaalde gebieden, veelal natuurgebieden, aangewezen als beschermd natuurmonument. Dit brengt een hogere graad van bescherming met zich mee doordat meer activiteiten aan het verlenen van vergunningen zijn gebonden. De oude Natuurbeschermingswet is inmiddels aangepast aan de Europese regelgeving en deze nieuwe Natuurbeschermingswet is van kracht sinds 1 oktober 2005. In deze wet is onder andere opgenomen dat een beheerplan moet worden opgesteld voor alle beschermde natuurmonumenten die ook onder de Europese habitatrichtlijn vallen, de zogenaamde Natura-2000-gebieden. De Natura-2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden) vormen tezamen de ecologische hoofdstructuur van Europa.

Beschermd en op de Rode Lijst: Boerenzwaluw

8.1.5 Flora- en Faunawet

Deze wet beschermt dieren en planten ongeacht of ze in een natuurgebied leven of niet. In principe zijn alle soorten vogels, zoogdieren, reptielen en amfibieën beschermd. Exoten zoals de halsbandparkiet vallen hierbuiten. Daarnaast is een lijst van beschermde planten, insecten en vissen opgenomen. In deze wet is bepaald dat de beschermde dieren niet mogen worden gedood, gevangen of verontrust. Beschermde planten mogen niet worden geplukt, verzameld of uitgestoken. Het is ook verboden de directe leefomgeving van beschermde dieren en planten aan te tasten. Daaronder valt ook het beschadigen en verstoren van nesten en holen. Het ministerie van LNV heeft na invoering van de wet nog een zogenaamde vrijstellingslijst gepubliceerd. Soorten die op de lijst staan (zwarte kraai, kauw, houtduif, mol, konijn en vos) mogen worden bejaagd als de grondeigenaar schade constateert of schade vreest. Ook de provincie kan verordeningen opstellen waardoor bepaalde soorten van bescherming worden uitgesloten.

De Flora- en Faunawet bepaalt verder dat voorafgaande aan ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht is een **natuurtoets** op te stellen. Hierin moet duidelijk worden gemaakt of er mogelijk nadelige gevolgen voor beschermde soorten zullen zijn. De uitkomsten van de natuurtoets kunnen leiden tot het aanvragen van een ontheffing. Bij het verlenen van een ontheffing door het ministerie van LNV speelt mee of het gaat om algemeen voorkomende soorten of dat het gaat om (streng beschermde) soorten die ook genoemd worden in de bijlagen van de *Europese Vogel- en Habitatrichtlijn*. De ontheffing kan gebonden zijn aan het moeten nemen van maatregelen die het verlies van leefgebied compenseren. Bijzonder in de Flora- en Faunawet is ook de **zorgplicht**. Hiermee wordt bedoeld dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor planten en dieren in de eigen leefomgeving. Deze zorgplicht geldt voor iedereen en voor alle soorten, beschermd of niet. Het ministerie van LNV verstrekt uitgebreide informatie over deze wet, bijvoorbeeld in de folder "Ondernemen en de Flora- en Faunawet".

Bij de begrotingsbehandeling in september 2005 heeft minister Veerman aangekondigd het beleid ten aanzien van beschermde soorten te wijzigen. Voor de bedreigde soorten zullen door de provincies leefgebieden worden aangewezen. Hier zullen bepaalde ingrepen (bijv. wegeaanleg, woningbouw) bijzonder moeilijk te realiseren zijn. Buiten deze gebieden zullen bouwplannen niet meer zo snel worden stilgelegd als er een beschermde soort wordt aangetroffen.

8.1.6 Europese Vogel- en Habitatrichtlijn

Hoewel uit verschillende jaren stammend worden de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn vanwege de vele overeenkomsten meestal samen genomen en geciteerd als de *Europese Vogel- en Habitatrichtlijn*. In het kader van deze Europese wetgeving heeft elk land Speciale Beschermingszones (SBZ) aangewezen die ook wel habitatrichtlijngebieden worden genoemd. In deze gebieden mag geen achteruitgang van kwaliteit plaatsvinden. Bovendien kent deze Europese wetgeving een *externe werking*: een ingreep in de omgeving van het habitatrichtlijngebied is niet toegestaan als hiervan een negatieve invloed op de specifieke natuurwaarden binnen het gebied te verwachten is. De speciale beschermingszones van alle EU-lidstaten tezamen vormen het netwerk *Natura 2000*. Dit netwerk kan beschouwd worden als de ecologische hoofdstructuur van Europa. In de gemeente Noordwijk ligt een groot deel van het habitatrichtlijngebied Zuid-Kennemerland. Hierbinnen vallen alle duingebieden ten noorden van Noordwijk aan Zee. Ook is de begrenzing aan de oostzijde nauwkeurig aangegeven. Zo valt Recreatiepark Noordwijkse Duinen niet in het gebied, maar wel het Kapellebos. Naast gebiedsbeschermende artikelen kent deze Europese wetgeving ook soortbeschermende artikelen. Voor de soorten die in de bijlagen van de Vogel- en Habitatrichtlijn worden genoemd is het niet van belang of ze in een beschermd gebied leven of daarbuiten. Ter onderscheiding van de soorten die beschermd worden door de Flora- en Faunawet worden deze soorten dikwijls "streng beschermde soorten" genoemd. Gebleken is dat voor deze soorten de toetsing zeer strikt wordt toegepast, wat o.a. geleid heeft tot het stilleggen van bouwprojecten. Soorten die genoemd worden in de bijlagen 2 en 4 en voorkomen in Noordwijk zijn bijvoorbeeld: watervleermuis, rugstreeppad, zandhagedis en nauwe korfslak.

8.1.7 Compensatiebeginsel Natuur en Landschap in Zuid-Holland

Voor ingrepen in gebieden die onder de EHS vallen of genoemd worden in de Vogel- en Habitatrichtlijn geldt het nee-tenzij-principe. Ingrepen zijn alleen toegestaan in gevallen van groot maatschappelijk belang (EHS) of dwingend maatschappelijk belang (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden). Wel moeten de verdwenen natuurwaarden gecompenseerd worden of er moeten verzachtende maatregelen worden getroffen (mitigatie). In navolging van de rijksoverheid heeft ook de provincie Zuid-Holland een compensatiebeleid geformuleerd (Compensatiebeginsel Natuur en Landschap, 1997). In Zuid-Holland geldt het compensatiebeginsel voor alle in het streekplan genoemde natuurgebieden. Het compensatiebeginsel geldt ook voor gebieden met hoge natuurwaarden die niet als natuurgebied in het streekplan worden genoemd en voor gebieden met zeer hoge landschappelijke waarden. In de Zuid-Hollandse regelgeving geldt de compensatieverplichting bovendien voor de leefgebieden van de rode-lijstsoorten, met name als het gaat om weidevogels (o.a. grutto, tureluur, slobbeend, zomertaling). Dit kan bijvoorbeeld tot gevolg hebben dat een stuk grasland waar grutto's en tureluurs broeden, pas omgevormd mag worden tot een sportveld als elders een nieuw broedgebied voor deze vogels is gecreëerd.

8.2 BEHEER VAN NATUURGEBIEDEN

In de gemeente Noordwijk liggen natuurgebieden die eigendom zijn van allerlei instanties zoals Staatsbosbeheer, Waterleidingbedrijf Amsterdam en particulieren. Via bestemmingsplannen heeft de gemeente Noordwijk in grote lijnen vastgelegd hoe deze terreinen gebruikt worden (bijv. door de bestemming waterwingebied of natuurgebied). Verder ziet de gemeente toe op de naleving van allerlei milieubepalingen. Voor bepaalde activiteiten (bijvoorbeeld het plaatsen van een hoge afrastering langs de Langevelderslag om herten te weren) is een bouwvergunning van de gemeente nodig. Hieronder wordt op beknopte wijze aangegeven waarop door de natuurbeherende instanties in de natuurgebieden binnen de gemeente Noordwijk de nadruk wordt gelegd.

Natuurontwikkeling in de Noordduinen

8.2.1 Coepelduynen

Dit duingebied wordt in de eerste plaats beheerd als natuurgebied. Er wordt zo weinig mogelijk ingegrepen in natuurlijke processen zoals verstuingen en vegetatie-ontwikkeling. Van 1 maart tot 1 augustus is het centrale deel gesloten voor publiek. Omdat dit gebied altijd een zekere betreding heeft gekend, wordt het gebied niet continu afgesloten. Aan de noord- en zuidzijde zijn delen die het gehele jaar geopend zijn voor publiek.

8.2.2 Noordrand Noordwijk

De gemeente Noordwijk beheert dit gebied vooral als recreatiegebied. Er is een padenstelsel, maar buiten de paden lopen wordt in grote delen op geen enkele manier ontmoedigd. Alleen het deel van de zeereep dat tot dit gebied behoort is ontoegankelijk door middel van een deugdelijk hekwerk.

8.2.3 Noordduinen

Staatsbosbeheer voert een beleid waarbij het gaat om recreatie en natuurbehoud. In het oostelijke, beboste deel liggen veel wandelpaden, met name in de buurt van de Duindamse Slag. In het dennenbos is ook een pad voor mountainbikers aangelegd.

Door middel van lage afrasteringen wordt hier en in het open duin duidelijk gemaakt waar men op de paden moet blijven. De zeereep is met een hoge afrastering voor publiek gesloten. In het open duin liggen veel minder wandelpaden waardoor hier meer rust heerst. In het gehele gebied moeten honden tijdens de broedtijd aangelijnd zijn. Het dennenbos wordt regelmatig gedund, met name aan de oostzijde, om een meer natuurlijk bos met eiken en berken te ontwikkelen. In het open duin werd tot nu toe niet ingegrepen in de vegetatie-ontwikkeling. Op enkele plaatsen zal dat binnenkort wel gebeuren in het kader van een duinherstelproject.

8.2.4 de Blink

Alle grondeigenaren (Staatsbosbeheer, Waterleidingbedrijf Amsterdam, Stichting het Zuid-Hollands Landschap) voeren hetzelfde beleid: niet ingrijpen in de natuurlijke processen. Het gebied is gesloten voor publiek.

8.2.5 Luchter zeeduinen

Hier wordt niet ingegrepen in de natuurlijke processen. In het gebied liggen wandelpaden en een fietspad. De zeereep is met een hoge afrastering voor publiek gesloten.

Hooidland in de Polder Hoogeweg

8.2.6 Amsterdamse Waterleidingduinen

Het beheer in het Zuid-Hollandse deel is gericht op natuurbehoud. De waterwinning is hier van ondergeschikt belang. Er wordt gestreefd naar herstel van vochtige duinvalleien. Hiertoe is het Van Limburg Stirumkanaal grotendeels gedempt en in het Oosterkanaal zal in de toekomst de waterstand aanzienlijk stijgen. Om de toenemende vergrassing tegen te gaan zijn schapen ingevoerd. Ook lopen er runderen rond die een bijdrage moeten leveren aan de bestrijding van ongewenste struikgroei. In het gebied lopen enkele honderden reeën en damherten rond. Herhaaldelijk heeft de gemeenteraad van Amsterdam zich bezig gehouden met het al of niet toestaan van jacht op deze dieren. Het gebied is opengesteld voor wandelaars, ook buiten de paden. Zij moeten wel een toegangkaart kopen en mogen geen honden meevoeren.

8.2.7 Het Langeveld

Het Zuid-Hollands Landschap wil door middel van natuurontwikkeling meer variatie aanbrengen in dit binnenduintrandgebied. Tussen de ingang naar het zweefvliegveld en de Langevelderslag is een duinrel gegraven. Ook zijn er paddenpoelen aangelegd, waarvoor

de bestaande graslanden gedeeltelijk zijn afgegraven. Het gebied blijft (op wegen en paden) toegankelijk voor publiek.

8.2.8 Kapellebos

In het eikenbos vindt geen onderhoud plaats. Slechts enkele paden naar oude waterwinputten worden open gehouden. De schrale graslanden worden eenmaal per jaar gemaaid. Aansluitend op het gebied dat in beheer is bij het Zuid-Hollands Landschap is hier in 2002 een klein natuurontwikkelingsproject gestart (duinrel met schraal grasland).

8.2.9 landgoed Offem

Het beheer is gericht op behoud en versterking van het landgoedkarakter: herstel van laanbeplantingen, behoud van zichtlijnen en aanplant van gewassen als taxus en rododendron. Wandelen op het landgoed is niet toegestaan.

8.2.10 Polder Hoogeweg

In grote delen van deze polder vindt geen intensief graslandbeheer plaats. Hierdoor is op veel plaatsen de oude bodemstructuur nog in tact. Deze bestaat uit klei-, veen- en zandlagen wat een ongelijke oppervlaktestructuur met zich meebrengt.

Op enkele plaatsen is door diepploegen en egaliseren deze structuur verdwenen. Het beleid van de provincie Zuid-Holland is erop gericht om hier op basis van agrarisch natuurbeheer de natuurwaarden veilig te stellen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om gronden te verwerven die daarna als weidevogelgebied beheerd zullen worden door het Zuid-Hollands Landschap.

9. Voorstellen

In dit hoofdstuk wordt een aantal voorstellen geformuleerd welke, nadat de gemeenteraad het Natuurbeleidsplan heeft vastgesteld, verder zullen worden uitgewerkt en gerealiseerd.

9.1 RUIMTELIJKE ORDENING EN NATUUR

Bij de ruimtelijke ordening worden natuurwaarden nogal eens negatief gewaardeerd. Het gebeurt immers herhaaldelijk dat reeds gemaakte plannen moeten worden bijgesteld als blijkt dat belangrijke natuurwaarden in het geding zijn. Bij gemeentelijk RO-beleid waarbij natuur en landschap ook relevante factoren zijn, zullen goede randvoorwaarden voor behoud en ontwikkeling van natuurwaarden worden geformuleerd.

Dat kan worden bereikt door:

- a. het gebruik van een *ecologische onderlegger* bij het opstellen van een structuurvisie.
- b. een *natuurparagraaf* waarin duidelijk op het behoud en de ontwikkeling van natuurwaarden wordt ingegaan, op te nemen in bestemmingsplannen.
- c. een *natuurtoets in een vroegtijdig stadium* op te nemen in het planproces, waardoor nog verschillende alternatieven mogelijk zijn. Niet als 'verplicht nummer' in een laat stadium als de belangrijkste beslissingen reeds genomen zijn.
- d. naast bedreigingen ook gebruik maken van *kansen*: waar kunnen natuurwaarden versterkt worden als onderdeel van nieuwe ontwikkelingen. Hierbij kan gedacht worden aan de kustverdediging, het Middengebied en de ontwikkelingen op de Willem van den Bergh en Sancta Maria. Als filosofie hierbij wordt gedoeld op de ontwikkelingsplanologie.

Het behoud van een waardevol landschap wordt niet alleen bepaald door wat er is vastgelegd in het bestemmingsplan.

Van belang hierbij is ook het **handhavingsbeleid**. Een fraai landschap kan aanzienlijk in waarde dalen indien er geen strikt handhavingsbeleid wordt gevoerd.

In het kader van het gemeentelijke handhavingsbeleid wordt hieraan aandacht besteed.

9.2 GEMEENTELIJK NATUURBEHEER IN HET BUITENGEBIED

In deze paragraaf gaat het uitsluitend over het beheer van terreinen buiten de bebouwingscontour waar de gemeente zelf het beheer van natuurgebieden en gebieden met natuurwaarden in handen heeft. Het beleid ten aanzien van het groen binnen de dorpen wordt in paragraaf 9.3 besproken.

9.2.1 Beschermd natuurmonument Noordrand Noordwijk

Volgens de Europese wetgeving (Habitatrichtlijn) is de gemeente verplicht dit terrein in goede staat te houden en ontwikkelingen die de natuurkwaliteit aantasten tegen te gaan. Deze bepalingen zijn aangescherpt in de nieuwe Natuurbeschermingswet (1998) die per 1 oktober 2005 van kracht is geworden en waarin de Europese regelgeving ten aanzien van habitatrichtlijngebieden voor ons land nader is uitgewerkt. De nieuwe Natuurbeschermingswet schrijft voor dat binnen drie jaar een **beheerplan** moet worden opgesteld waarin onder andere duidelijk wordt gemaakt welke activiteiten wel en welke niet zijn toegestaan. In paragraaf 3.3 werd al aangegeven dat de intensieve recreatie in dit gebied op gespannen voet staat met de verplichtingen die voortvloeien uit de status van beschermd natuurmonument. In het beheerplan zal dus zeker de recreatie aan bod moeten komen.

Om meer recht te doen aan de status van dit gebied wordt voorgesteld de recreatie in dit gebied enkele beperkingen op te leggen om zodoende kwetsbare vegetatie en broedvogels een betere bescherming te bieden.

Dit kan worden bereikt door:

- herstel van de afrasteringen langs de Bosweg en de Northgodreef
- herstel van de afrastering rond het bosgedeelte (met bunkers) ten noorden van de manege
- het plaatsen van een lage afrastering rond de delen die nu nog betekenis hebben als groeiplaats van bijzondere planten en als broedgebied voor typische duinvogels (conform het beleid van Staatsbosbeheer in de aangrenzende Noordduinen).

Stuivende duinen in Noordrand Noordwijk

Hiermee zal een zekere zonerings in de recreatiedruk ontstaan, want het restant van de oude golfbaan blijft vrij toegankelijk.

9.2.2 Duinen langs de boulevards

De duinen langs de boulevards zijn vooral van belang als groeiplaats van bijzondere plantensoorten (zie ook 4.2). Bovendien vormt deze smalle zone een ecologische verbinding tussen de duingebieden ten zuiden en ten noorden van Noordwijk aan Zee (zie ook 5.6). Het streven is de duinen langs de boulevards een natuurlijk karakter te laten behouden. Plannen in het kader van de kustverdediging mogen dit aspect geen geweld aandoen maar dienen de natuurwaarden van dit gebied zoveel mogelijk te behouden en te versterken. Hiermee kan dit gebied aan betekenis winnen als ecologische verbinding tussen de duinen ten noorden en ten zuiden van Noordwijk aan Zee.

9.2.3 Grasland tussen fietspad en Maandagse Watering bij Klei-Oost

Het voornemen is dit graslandperceel (zie ook 4.12.2) om te vormen tot een grasland met plas-dras situaties. Hiermee zal voor weide- en watervogels van Polder Hoogeweg een aantrekkelijk gebiedje ontstaan.

Na uitvoering van de werkzaamheden kan dit perceel een eerste aanzet vormen voor de ecologische verbinding Leeuwenhorst - Polder Hoogeweg (zie ook 5.5).

9.2.4 Oeverstrook langs de Haarlemmertrekvaartweg

In 2005 is het beheer van deze strook door de gemeente Leiden overgedragen aan de gemeente Noordwijk. In de oeverstrook wordt genesteld door futen, meerkoeten en kleine karekieten. In verband met het broedseizoen van laatstgenoemde soort zal hier niet worden gemaaid voor 1 augustus. Het voornemen is het maaischema voor deze oeverstrook zodanig op te stellen dat een optimale ontwikkeling van de hier aanwezige beschermde planten en vogels gewaarborgd is. Die vogels zijn wel beschermd, maar staan niet op de Rode lijst.

9.3 NATUURWAARDEN BINNEN DE BEBOUWDE KOM VAN HET DE DORP

9.3.1 Gemeentelijke groenvoorzieningen

Groenvoorzieningen in de bebouwde gebieden zijn van grote invloed op de leefomgeving. Hierin speelt ook het groen in de eigen tuin een belangrijke rol.

Grote ratelaar langs de Dennenweg

Samen met het openbare groen bepaalt dit voor een belangrijk deel het beeld en de sfeer van de woonwijk. Momenteel is bij de gemeente een *groenbeleidsplan* in voorbereiding. Hierin zullen de groenvoorzieningen per woonwijk onder de loep worden genomen. Ook zal hierin worden aangegeven hoe de groenstructuur verbeterd kan worden. Bij nieuwe aanplant hebben inheemse soorten de voorkeur. Slechts in uitzonderlijke gevallen zullen bestrijdingsmiddelen worden gebruikt.

9.3.2 Beheer van bermen

In de bebouwde kom van Noordwijk liggen wegbermen met een bijzondere plantengroei (zie 4.9). Voor de instandhouding van deze bijzondere vegetaties is een aangepast maaibeheer noodzakelijk. Voor de bermen in De Zuid geldt bovendien dat het aanplanten van dennen op plaatsen waar deze vegetatie goed ontwikkeld is, ongewenst is. Bovendien moet er op worden toegezien dat bewoners de berm voor hun huis niet naar eigen goeddunken inrichten en onderhouden. Het voornemen is de maaischema's voor deze bermen zodanig op te stellen dat een optimale ontwikkeling van de hier aanwezige beschermde plantensoorten en rode-lijstsoorten gewaarborgd is.

9.3.3 Gebouwen

In paragraaf 4.13 werd al aangestipt dat in gebouwen kraamkolonies van vleermuizen kunnen worden aangetroffen.

Bovendien benutten gierzwaluwen en huis-mussen holten en spleten, alsmede ruimten onder dakpannen om er te nestelen.

Buiten de dorpen worden gebouwen zoals stallen en schuren door zwaluwen gebruikt om er te broeden.

Bij sloop- en renovatieprojecten wordt er op toegezien dat vooraf wordt onderzocht in hoeverre er vleermuizen en vogels van het gebouw gebruik maken. In overleg met de projectontwikkelaar zal vervolgens bekeken worden of er vervangende ruimte gecreëerd kan worden.

Een voorbeeld daarvan betreft het project D-winkels in het winkelcentrum Kerkstraat, waarin aan de ontwikkelaar is gevraagd om gierzwaluwstenen aan te brengen.

Een ander voorbeeld is de sloop van de voormalige gebouwen van manege Wassenaar in Klei-oost.

De sloop is destijds op verzoek van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk uitgeseld in verband met de aanwezigheid van broedende zwaluwen.

Speenkruid langs de Duinwetering

9.3.4 Ecologische verbindingzone

De reeds geplande ecologische verbindingen (zie hoofdstuk 5) zijn er op gericht om de relatie tussen de bestaande natuurgebieden in ecologische zin te versterken.

De twee grootste natuurgebieden in Noordwijk, namelijk de duinen ten noorden en ten zuiden van Noordwijk zijn min of meer gescheiden door de kern van Noordwijk aan Zee. Slechts het strand met de aanliggende zeeduinen voor de boulevards vertegenwoordigt in dit verband een beperkte ecologische verbinding. In het Middengebied is thans een groene geleiding aanwezig, de zogenaamde steilrand, als begrenzing tussen het hoger gelegen Noordwijk aan Zee en het lager gelegen Noordwijk-Binnen.

Deze steilrand is ook van ecologische betekenis. Bij de herinrichtingsplannen voor het Middengebied zal worden onderzocht of de huidige ecologische betekenis van de steilrand kan worden versterkt zodanig dat daarmee een meer afdoende ecologische verbinding kan ontstaan tussen de dungebieden ten noorden en ten zuiden van Noordwijk. Een tweede mogelijkheid is de realisering van een aanvullende ecologische zone elders in het Middengebied bijvoorbeeld als onderdeel van het geplande Landschapspark.

9.4 STRANDZONERING

9.4.1 Inleiding

In hoofdstuk 4 werd de kustzone genoemd bij de gebieden met grote natuurwaarden. Onder 'kustzone' werd daar verstaan: het strand en het aangrenzende kustwater van de Noordzee. De gemeente Noordwijk beheert zo'n 14 km strand.

Het strand is overal vrij toegankelijk voor wandelaars. Voor ruiters gelden enkele beperkingen die met borden staan aangegeven. Hetzelfde geldt voor wandelaars met honden tijdens het badseizoen. Alleen met een speciale vergunning zijn gemotoriseerde voertuigen toegestaan. Zo kan het gebeuren dat de strandwandelaar auto's tegenkomt van politie, Hoogheemraadschap van Rijnland en de zeezoogdierenopvang. Verder zijn de tractoren van het schoonmaakbedrijf frequent aanwezig terwijl af en toe een schelpenvisser met de tractor aan het werk is. Het huidige beleid is er op gericht zoveel mogelijk mensen van het strand te laten genieten. Ter wille van de strandrecreatie worden vergunningen afgegeven om op het strand paviljoens in te richten.

9.4.2 Zonering

Wat het strand betreft wordt voorgesteld te komen tot een beleid waarin, naast grote aandacht voor strandrecreatie, ook met natuurwaarden rekening wordt gehouden.

Dit is mogelijk als de huidige zonering waarbij bepaalde vormen van recreatie op het ene gedeelte wel en op een ander gedeelte niet zijn toegestaan, wordt gehandhaafd.

De wettelijke bepalingen die aan deze zonering zijn gekoppeld worden opgenomen in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Aan deze tweedeling wordt nu een derde element toegevoegd.

a. strand met intensieve strandrecreatie

In het badseizoen staan er strandpaviljoens langs de duinvoet.

Het strand wordt in het badseizoen dagelijks schoongemaakt. In het badseizoen zijn paarden en loslopende honden verboden.

b. strand met rustige strandrecreatie

In het badseizoen worden hier geen strandpaviljoens geplaatst.

Het strand wordt in het badseizoen driemaal per week en in de winterperiode bij calamiteiten schoongemaakt.

Honden zijn hier het gehele jaar toegestaan.

Voor een deel van deze zones geldt dat paarden zijn toegestaan; voor andere delen is paardrijden alleen mogelijk met een vergunning.

c. strandreservaat

Voor dit strandgedeelte gelden speciale bepalingen. Alleen vergunninghouders mogen met hun voertuigen passeren.

In paragraaf 9.5 wordt hier verder op ingegaan.

9.4.3 Lokalisering strandzonering

Wat de lokalisering betreft verandert er niet zoveel in de huidige situatie. De intensieve strandrecreatie blijft voorbehouden aan het strand voor Noordwijk aan Zee, gelegen tussen de strandpalen 80.5 en 83.5. Onder de intensieve strandrecreatie vallen ook de strandgedeelten bij de Duindamse Slag (paal 77-78) en de Langevelderslag (paal 74 - 75).

Het overige deel van het Noordwijkse strand is in principe bestemd voor de rustige strandrecreatie. Wel dient er rekening te worden gehouden met de mogelijkheid om tussen de strandpalen 80.5 en 79 op beperkte schaal recreatieve activiteiten te kunnen ontwikkelen.

Vanuit deze gedachte is op 24 juni 2004 besloten om voor het gebied nabij afrit 22 (tussen kilometer paal 80 en 79.5) te starten met een openbare inschrijvingsprocedure voor een nieuw te exploiteren strandpaviljoen. Om een dergelijke exploitatie mogelijk te maken zullen de nodige technische aanpassingen moeten worden verricht waaronder bijvoorbeeld het verlengen van de riolering met zo'n 1100 meter, rekening houdend met de op basis van de Keur en overige regelgeving gestelde voorwaarden door het Hoogheemraadschap van Rijnland en Staatsbosbeheer.

9.5 STRANDRESERVAAT

Een strandreservaat voegt een belangrijk element toe aan het Noordwijkse strand, namelijk een bijzonder natuurgebied. Zowel bij hoog als laag water kunnen meeuwen, sterns en strandlopers hier foerageren en rusten.

Ook ontstaat zo de mogelijkheid voor zeehonden om op een zandbank te rusten, iets wat tussen Hoek van Holland en Den Helder nergens mogelijk is. De vorming van een strandreservaat kan verder tot gevolg hebben dat ook de lage duintjes aan de duinvoet zich verder kunnen ontwikkelen, waardoor ook op floristisch gebied interessante ontwikkelingen te verwachten zijn. Strandwandelaars worden bij het reservaat de zereep ingeleid. Hier wordt een voetpad aangelegd waarlangs op enkele plaatsen uitkijpunten worden gerealiseerd. Langs de Duitse Oostzeekust zijn dergelijke strandreservaten op meerdere plaatsen aanwezig. De vorming van een strandreservaat betekent een prachtige kans voor Noordwijk om zich duidelijk te profileren als "groene" recreatiegemeente waar de natuur een belangrijke rol speelt.

9.6 TOERISME EN NATUUR

9.6.1 Vormen van toerisme

In Noordwijk neemt het toerisme een belangrijke plaats in. Als iedereen die korte of langere tijd in Noordwijk verblijft een toerist wordt genoemd, zijn de volgende vormen van toerisme te onderscheiden:

- *Verblijfstoerisme*

De toeristen verblijven enkele dagen in Noordwijk en overnachten in hotels, pensions, appartementen, bungalows, bij particulieren of op een camping.

- *Congrestoerisme*
De gasten verblijven één of enkele dagen in een van de hotels voor het bijwonen van een congres.
- *Touringcartoerisme*
Met name in het voorjaar komen veel touringcars, dit aantal loopt de laatste jaren terug, naar de Bollenstreek waarbij de toeristen één of twee nachten in Noordwijk overnachten.
- *Dagtoerisme*
Bij de dagtoeristen zijn verschillende groepen te onderscheiden:
 - strandrecreanten
 - winkelpubliek, met name op zondagmiddag
 - overige dagjesmensen (strand, duinen, evenementen, horeca, flaneren)
 - 'stappers' in het weekend

9.6.2 Toeristen en natuurbeleving

De sterke positie van Noordwijk als gemeente met veel natuurgebieden kan meer dan tot nu toe onder de aandacht van de toeristen worden gebracht. Hiervan kan een wervende invloed uitgaan, doordat toeristen bij het bepalen van hun verblijfplaats zullen kiezen voor het 'groene' Noordwijk. Gelet op de indeling die in 9.5.1 werd gemaakt, moet men zich hierbij vooral richten op de verblijfs-toeristen die hun eigen dagindeling bepalen. Congresgangers zitten doorgaans het grootste deel van de dag in het hotel. De enige onderbreking waarbij zij naar buiten komen bestaat dikwijls uit een korte strandwandeling. De mogelijkheid om tussen de besprekingen door even 'uit te waaien' op het strand maakt de Noordwijkse hotels zonder meer aantrekkelijk voor het houden van congressen. Veel contact met de Noordwijkse natuur komt ook niet tot stand bij de toeristen die hier in het voorjaar per touringcar komen. Na een lang dagprogramma wordt Noordwijk in de meeste gevallen alleen gebruikt als plaats om er de nacht door te brengen. Blijft over de groep die voor korte of langere tijd naar Noordwijk komt en zelf van dag tot dag het programma invult. Juist bij deze groep kan meer dan tot nu toe benadrukt worden dat Noordwijk meer te bieden heeft dan een lang strand, bloeiende bollenvelden in het voorjaar, gezellige terrasjes en winkelstraten en niet te vergeten een prachtige historische kern in Noordwijk-Binnen.

De toeristenplaats Noordwijk kan zich sterker dan tot nu toe afficheren als een plaats met ruime fiets- en wandelmogelijkheden in natuurgebieden. Hierbij kan ook gedacht worden aan speciale arrangementen.

9.6.3 Noordwijk als 'groene' toeristenplaats

Voorgesteld wordt om de natuur in en rond Noordwijk nadrukkelijker onder de aandacht van de toeristen te brengen.

Dat kan door het verspreiden van goed voorlichtingsmateriaal via de *VVV-ANWB Holland Rijnland*, hotelbalies en campings. Ook de websites van de gemeente en de *VVV-ANWB Holland Rijnland* kunnen hierbij een rol spelen. Hierbij denkt de gemeente de volgende mogelijkheden te stimuleren of te realiseren:

- In de **grote VVV-brochure** komt meer aandacht voor de natuurgebieden en de recreatiemogelijkheden daarbij.
- Op de site van **VVV-ANWB Holland Rijnland** en ook op de site van de gemeente Noordwijk komt uitvoerige informatie over de Noordwijkse natuurgebieden met ruime aandacht voor de recreatiemogelijkheden.
- Er komt een speciale natuurfolder waarin de natuurgebieden op een kaartje zijn terug te vinden en waarbij ook de toegangsbepalingen worden vermeld.
- Er komen meer folders met fiets- en wandelroutes. Hierbij is te denken aan een folder per wandel- of fietsroute met daarin een kaartje en informatie over natuur en landschap.

9.7 NATUUREDUCATIE

9.7.1 Inleiding

Natuurbeleving in de vorm van 'lekker buiten zijn' wordt door velen als waardevol en belangrijk ervaren. De waardering voor de natuur en alles wat daarmee verband houdt, neemt toe als men belangstelling krijgt voor alles wat leeft en groeit. Een wandeling door een bos krijgt hierdoor een andere belevingswaarde dan een wandeling in het open duin, omdat in het bos andere planten en dieren de aandacht trekken dan in de duinen. Meer kennis heeft tot gevolg dat men de natuur intensiever beleeft en ook dat men eerder oog krijgt voor veranderingen en bedreigingen. Natuureducatie is dan ook niet alleen verrijkend wat kennis van de natuurlijke omgeving betreft, maar heeft ook tot gevolg dat er draagvlak ontstaat voor

maatregelen die beogen natuurgebieden in stand te houden en natuurwaarden te behouden en te versterken.

9.7.2 Vormen van natuureducatie

Natuureducatie vindt op allerlei manieren plaats. Van niet te onderschatten belang zijn de vele televisieprogramma's die over onderwerpen uit de natuur gaan.

Daarbij trekken weliswaar documentaires uit verre landen de meeste aandacht, maar dit neemt niet weg dat hiermee toch belangstelling voor de natuur wordt gewekt.

Educatieve waarde heeft zeer zeker ook het radioprogramma *Vroege Vogels*.

Belangrijker dan het vrij passief bekijken of beluisteren van een programma is het zelf actief deelnemen aan activiteiten. Voor of na een wandeling in de Amsterdamse Waterleidingduinen staan velen even stil bij het grote informatiebord bij de ingang om te zien of zij iets beleefd hebben van wat hier staat aangegeven. Voorlichting kan ook gegeven worden in de vorm van een folder waarin natuur en natuurgebieden centraal staan.

Een stap verder is het meegaan met een wandeling onder leiding van de boswachter in de Noordduinen of het aansluiten bij een wandeling in bos of duin georganiseerd door een natuurorganisatie.

Een vergelijkbare activiteit is het lopen of fietsen van een natuurleerpad met op bepaalde plaatsen informatiepanelen.

Een belangrijke rol in de natuureducatie van kinderen is weggelegd voor ouders en scholen. Ouders kunnen hun kinderen meenemen voor een wandeling in bos of duin.

Ook in het geval dat zij weinig van planten en dieren weten, kunnen zij wel een positieve houding ten opzichte van de natuur bij hun kinderen stimuleren. Hetzelfde geldt voor leraren op de basisschool.

Behalve de hiervoor genoemde personen en instellingen zijn er ook verenigingen die (mede) tot doel hebben natuureducatie te bevorderen. Op landelijk niveau is de belangrijkste organisatie het Instituut voor Natuur- en milieubeschermingseducatie (IVN).

Slootjesexcursie voor de jeugd bij de Varkenboslaan

De afdeling IVN-Leiden organiseert veel activiteiten waaronder cursussen en natuurwandelingen onder leiding van natuurgidsen in de gehele Leidse regio. In Noordwijk is op dit gebied de *Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk* actief. Deze vereniging organiseert lezingen over allerlei onderwerpen en regelmatig vinden excursies naar natuurgebieden plaats. Ook worden cursussen gegeven over onderwerpen als vogelzang en planten determineren. Lezingen en cursussen worden verzorgd in het Jan Verwey Natuurcentrum, het clubgebouw van de vereniging. Binnen de vereniging legt de *Educatieve Werkgroep* zich speciaal toe op natuureducatieprogramma's voor kinderen van de basisschool. Zo worden elk jaar vele honderden leerlingen in het Jan Verwey Natuurcentrum ontvangen voor een educatief programma, elke maand komt de jeugdnatuurclub bij elkaar en in de herfstvakantie doen honderden kinderen mee aan het herfstnatuurspel.

9.7.3 Beleidsvoornemens

Voorgesteld wordt het belang van de natuur-educatie te stimuleren door:

- het beschikbaar stellen van ruimte en middelen aan de *Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk* om het Jan Verwey Natuurcentrum te kunnen laten functioneren. In het kader van het plan "Morgenster" wordt voorzien in nieuwbouw ten behoeve van het Jan Verwey Natuurcentrum. In de begroting voor 2006 is structureel geld gereserveerd ten behoeve van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming.
- in de gemeentegids en op de website van de gemeente informatie op te nemen over natuur en natuurgebieden (zie ook bij 9.6).
- bij het beleid ten aanzien van het toerisme nadrukkelijk te wijzen op de rijke natuur in de gemeente en op de mogelijkheden actief aan educatieve programma's deel te nemen (zie ook bij 9.6).

Bijlagen

Op het grondgebied van de gemeente Noordwijk worden veel bijzondere dieren en planten aangetroffen. Het belang van de Noordwijkse flora en fauna wordt onderstreept door de vele soorten die zijn terug te vinden in de lijsten van de Flora- en faunawet, de Europese Vogelrichtlijn en de Europese Habitatrichtlijn. Bovendien zijn veel Noordwijkse soorten terug te vinden in de door het ministerie van LNV opgestelde Rode Lijsten van bedreigde soorten in Nederland. In deze bijlagen worden alle, in Noordwijk voorkomende, soorten genoemd die in bovengenoemde lijsten genoemd worden. Daarbij is ook globaal aangegeven waar in de gemeente de soort werd aangetroffen.

1 HABITATRICHTLIJN

1.1 soorten waarvoor een Speciale Beschermingszone (SBZ) verplicht is

kleine modderkruiper	Polder Hoogeweg
nauwe korfslak	Amsterdamse Waterleidingduinen

1.2 soorten die strikt beschermd zijn

duinhagedis	duinen, Langeveld, Kapellebos
rugstreeppad	duinen, bollenland
laatvlieger	landgoederen, bosranden
rosse vleermuis	landgoederen
watervleermuis	landgoederen, waterpartijen

2. VOGELRICHTLIJN

2.1. soorten waarvoor een SBZ verplicht is broedvogels

boomleeuwerik	Noordduinen, AWD
ijsvogel	Offem
visdief	Polder Hoogeweg, bollenvelden

niet-broedvogels

slechtvalk	Polder Hoogeweg
wilde zwaan	Polder Hoogeweg

2.2 soorten waarvoor een SBZ niet verplicht is

goudplevier	Polder Hoogeweg
smelleken	Polder Hoogeweg

3 FLORA- EN FAUNAWET

3.1 beschermde zoogdieren

Alle zoogdieren, waaronder ook de vleurmuizen, zijn beschermd met uitzondering van zwarte rat, bruine rat, huismuis, mol, vos en konijn. De provincie Zuid-Holland heeft daar muskusrat, haas, ree en damhert aan toegevoegd. Deze vrijstelling geldt ter voorkoming van landbouwschade en in het belang van de openbare veiligheid (ree en damhert).

3.2 beschermde vogels

Alle soorten zijn beschermd, uitgezonderd exoten (bijv. nijlgans, halsbandparkiet) en kauw, zwarte kraai en houtduif.

De provincie Zuid-Holland heeft dit lijstje uitgebreid met fazant, wilde eend, ekster, roek, spreeuw, knobbelzwaan, meerkoet, smient, grauwe gans en kolgans.

Deze vrijstelling geldt ter voorkoming van landbouwschade. Verstoring en afschot van deze soorten mag alleen plaatsvinden door leden van de Faunabeheereenheid na goedkeuring van het Faunabeheerplan voor de desbetreffende soort.

3.3 beschermde reptielen en amfibieën

duinhagedis	duinen, Langeveld, Kapellebos
bruine kikker	vrijwel overal aanwezig
groene kikker	vooral in graslandsloten
kleine watersalamander	middengebied, polder Hoogeweg
gewone pad	vrijwel overal aanwezig
rugstreeppad	duinen, bollenland

3.4 beschermde ongewervelden

wijngaardslak	Langeveld
---------------	-----------

3.5 beschermde planten

aardaker	de Blink
bijenorchis	Coepelduynen
blauwe zeedistel	zeereep
brede wespenorchis	Noordduinen
daslook	Offem, Calorama
gewone vogelmelk	Offem, wegbermen
grote kaardenbol	Noordwijkse Golfclub

grote keverorchis	Noordduinen, AWD	visdief	Polder Hoogeweg, bollenvelden
hondskruid	Coepelduynen	zomertortel	Kapellebos, Langeveld
klein glaskruid	Prins Bernhardstraat	koekoek	duinen
knikkende vogelmelk	Noordduinen, Offem, bollenvelden	ransuil	Noordduinen
moeraswespenorchis	Coepelduynen	groene specht	duinen, Willem van den Bergh, Sancta Maria, landgoederen
prachtklokje	Noordduinen		bollenvelden
rietorchis	Northgodreef, Waterkant, Nieuwe Offemweg	veldleeuwerik	stallen in buitengebied
tongvaren	Noordduinen	boerenzwaluw	huizen in de Klei en het Langeveld
veldsalie	Noordduinen	huiszwaluw	duinen
vleeskleurige orchis	Coepelduynen	graspieper	bollenvelden
zwanenbloem	Polder Hoogeweg, bollenvelden	gele kwikstaart	Noordzijderpolder
		engelse kwikstaart	duinen, bosjes langs N206
		nachtegaal	Coepelduynen
		tapuit	Offem, AWD
		wielewaal	dorpen en agrarische bedrijven
		huismus	heggen in het buitengebied, zeereep
		ringmus	duinen
		kneu	

4. RODE LIJSTEN

In november 2004 heeft minister Veerman van LNV voor een groot aantal categorieën de Rode Lijst vastgesteld. Hieronder volgt een overzicht van de soorten die in de gemeente Noordwijk zijn aangetroffen. Daarbij moet worden opgemerkt dat van de ene categorie (bijv. vogels en planten) veel meer bekend is dan van andere (bijv. vissen en sprinkhanen). Van enkele categorieën is nauwelijks iets bekend (bijv. bijen en steenvliegen). Alleen in de Amsterdamse Waterleidingduinen is uitgebreid onderzoek gedaan naar de verspreiding van groepen als libellen, sprinkhanen, krekels en landslakken.

4.1 Zoogdieren

De verspreiding van kleine zoogdieren (muizen, vleermuizen) is onvolledig bekend.

damhert	duinen ten noorden van Noordwijk aan Zee
bruinvis	kustzone
gewone zeehond	kustzone
grijze zeehond	kustzone

4.2 Vogels

De verspreiding van broedvogels is door jarenlang onderzoek goed bekend.

zomertaling	Polder Hoogeweg
slobeend	Polder Hoogeweg
boomvalk	landgoed Offem
patrijs	bollenvelden, Polder Hoogeweg
grutto	Polder Hoogeweg
tureluur	Polder Hoogeweg, Noordzijderpolder

4.3 Reptielen

duinhagedis duinen, Langeveld

4.4 Amfibieën

De in deze Rode Lijst genoemde soorten worden niet in Noordwijk aangetroffen

4.5 Vissen

Voor zover bekend worden de soorten van deze Rode Lijst niet in Noordwijk aangetroffen

4.6 Bijen

Over het voorkomen van deze groep insecten is allen onderzoek verricht in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

4.7 Dagvlinders

Door onderzoek is de verspreiding van dagvlinders vrij nauwkeurig bekend.

aardbeivlinder	duinen
heivlinder	duinen
duinparelmoervlinder	Amsterdamse Waterleidingduinen
kleine parelmoervlinder	duinen

4.8 Kokerjuffers

Over het voorkomen van deze groep in Noordwijk is weinig bekend.

4.9 Sprinkhanen en krekels

Van deze groep zijn weinig gegevens beschikbaar. Wel is vastgesteld:

blauwvleugelsprinkhaan Coepelduynen

4.10 Steenvliegen

Over de verspreiding van steenvliegen in Noordwijk is niets bekend.

4.11 Libellen

Alleen in de Amsterdamse Waterleidingduinen is onderzoek gedaan.

glassnijder Amsterdamse Waterleidingduinen

4.12 Haften

Over de verspreiding van deze organismen is niets bekend.

4.13 Land- en zoetwaterweekdieren

Grote delen van de gemeente zijn nauwgezet onderzocht op het voorkomen van deze organismen.

wijngaardslak Langeveld
nauwe korfslak Amsterdamse Waterleidingduinen

platte schijfhoren Noordzijdepolder, Polder Hoogeweg

4.14 Platwormen

Naar de verspreiding van deze dieren is geen onderzoek gedaan.

4.15 Planten

De wilde flora is in de gemeente Noordwijk nauwgezet onderzocht.

gewone agrimonie duinen
bleek schildzaad Noordrand Noordwijk
wondklaver duinen
engels gras wegberm Bosweg
bevertjes Coepelduynen, Noordduinen
aardkastanje Coepelduynen
driedistel duinen
galigaan de Blink (Noravallei)
kleine steentijm duinen
borstelkrans duinen ten noorden van Duindamse Slag

rietorchis duinen, wegbermen
kleverige reigersbek duinen
stijve ogentroost duinen
bosaardbei duinen
geelhartje duinen
grote keverorchis duinen
stofzaad Noordduinen
wild kattenkruid Amsterdamse Waterleidingduinen

rode ogentroost wegbermen in De Zuid, Coepelduynen

kattendoorn wegberm Achterweg
blauwe bremraap wegbermen in De Zuid en Bosweg, Noordrand Noordwijk

parnassia Coepelduynen, Noordduinen

gewone vleugeltjesbloem duinen
sierlijke vetmuur Coepelduynen, Noordduinen

veldsalie Noordduinen
kleine ruit Amsterdamse Waterleidingduinen
grote tijm duinen, wegbermen De Zuid

gaspeldoorn Noordduinen
hondsviooltje duinen

4.16 Mossen

Naar de verspreiding van mossen is uitgebreid onderzoek verricht.

stug thujamos Luchter Zeeduinen, de Blink
gewoon etagemos duinen
recht palmpjesmos de Blink (Nora-duinen)
kalkgoudmos duinen
sterrengoudmos duinen
boompjesmos Coepelduynen, Amsterdamse Waterleidingduinen
kalksmaltandmos duinen
rozetmos duinen
buizerdmos duinen
grijze bisschopsmuts duinen
groot veenvedermos duinen
kalkvedermos duinen
boomsterretje duinen, landgoederen
langkapselmos duinen
hakig kronkelbladmos Amsterdamse Waterleidingduinen

4.17 Korstmossen

De verspreiding van korstmossen in de gemeente Noordwijk is niet systematisch bestudeerd.

Wel is vastgesteld dat de volgende soorten van de Rode Lijst in Noordwijk voorkomen.

duindaalder	duinen
groot leermos	duinen
zwart leermos	duinen
kalkblaaskorst	duinen
duinzomerkorst	duinen

4.18 Paddenstoelen

De Rode Lijst van de paddenstoelen is bijzonder lang. Dit komt door het grote aantal soorten dat in ons land wordt aangetroffen in combinatie met de gevoeligheid van paddenstoelen voor allerlei milieufactoren. In de gemeente Noordwijk worden enkele tientallen soorten van de Rode Lijst aangetroffen. Intensief onderzoek op het terrein van de Noordwijkse Golfclub in de jaren 2002-2004 leverde 14 soorten van de Rode Lijst op.

